

Conventions on Cultural Heritage
Konventat për trashëgiminë kulturore
Konvencije o kulturnom nasleđu

COUNCIL OF EUROPE FRAMEWORK CONVENTION ON THE VALUE OF CULTURAL HERITAGE FOR SOCIETY

Faro, 27.X.2005

KONVENTA KUADËR E KËSHILLIT TË EVROPËS PËR VLERËN E TRASHËGIMISË KULTURORE PËR SHOQERINË

Faro, 27.X.2005

OKVIRNA KONVENCIJA SAVETA EVROPE O VREDNOSTI KULTURNOG NASLEĐA ZA DRUŠTVO

Faro, 27.X.2005

JP - EU/CoE Support to the Promotion of Cultural Diversity (PCDK) Project

Funded
by the European Union

Implemented
by the Council of Europe

Prishtinë/Priština, September 2011

Conventions on Cultural Heritage
Konventat për trashëgimi kulturore
Konvencije o kulturnom nasleđu

**COUNCIL OF EUROPE FRAMEWORK CONVENTION ON THE
VALUE OF
CULTURAL HERITAGE FOR SOCIETY**

Faro, 27 October 2005

**KONVENTA KUADËR E KËSHILLIT TË EVROPËS PËR VLERËN
TRASHËGIMISË KULTURORE PË SHOQËRINË**

Faro, 27 tetor 2005

**OKVIRNA KONVENCIJA SAVETA EVROPE O VREDNOSTI
KULTURNOG NASLEĐA ZA DRUŠTVO**

Faro, 27 oktobar 2005

JP - EU/CoE Support to the Promotion of Cultural Diversity (PCDK) Project

Funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL
OF EUROPE CONSEIL
DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

CONTENTS – PËRMBAJTJA – SADRŽAJ

Foreword / Parathënie / Predgovor

Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society

Faro, 27 October 2005 7-17

Explanatory Report - Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society

Konventa Kuadër e Këshillit të Evropës për vlerën e 19-37

Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë

Faro, 27 tetor 2005 39-49

Konventa Kuadër e Këshillit të Evropës për Vlerën e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë - Raport shpjegues

52-67

Okvirna Konvencija Saveta Evrope o vrednosti kulturnog nasleđa za društvo

Faro, 27 oktobar 2005 69-79

Savet Evrope o Okvirnoj konvenciji o vrednosti kulturne baštine za društvo - Izveštaj sa objašnjenjima

81-97

Foreword

The Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society was adopted on 27 October 2005 in Faro (Portugal) and came into force on 1 June 2011.

In order to better understand the new approaches to cultural heritage, it is essential to involve everyone in society in the ongoing process of defining and managing cultural heritage and promoting dialogue among cultures and religions.

The original text of the Convention and the Explanatory Report, as well as their translation into Albanian¹ and Serbian², are published in this booklet in the framework of the activities of the EU/CoE Joint Project “Support to the Promotion of Cultural Diversity in Kosovo³” (PCDK).

The PCDK Project Team

1. The translated texts of the Convention and the Explanatory Report are taken from the website of the Council of Europe: “Council of Europe Treaty Series” (CETS) nr.199.

2. The translated text of the Convention is published by the Serbian authorities in: Službeni glasnik MU 1-10. The translation of the Explanatory Report is taken from the website of the Council of Europe “Council of Europe Treaty Series” (CETS) nr.199.

3. “All reference to Kosovo, whether territory, institutions or population, in this text shall be understood in the full compliance within the United nations Security Council Resolution 1244 and without prejudice to the status of Kosovo”.

Parathënie

Konventa Kornizë e Këshillit të Evropës mbi Vlerat e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë u miratua më 27 tetor 2005 në Faro (Portugali) dhe hyri në fuqi më 1 qershor 2011.

Me qëllim të kuptimit të qasjeve të reja ndaj trashëgimisë kulturore është e nevojshme të përfshihet secili në shoqëri në procesin në vazhdim të përcaktimit dhe menaxhimit të trashëgimisë kulturore dhe promovimit të dialogut ndërmjet kulturave dhe religioneve.

Teksti i parë i Konventës dhe Raportit Shpjegues dhe gjithashtu përkthimet e tyre në gjuhën shqipe¹ dhe serbe² botohen në këtë broshurë në kuadër të aktiviteteve të Projektit të Përbashkët të BE-së/KiE-së “Përkrahje për Promovimin e Diversitetit Kulturor në Kosovë³” (PPDK).

Ekipi i projektit PDKK

1. Tekstet e përkthyera të Konventës dhe Raportit Shpjegues në gjuhën shqipe janë marrë nga faqja zyrtare e Këshillit të Evropës: “Seritë e Traktateve të Këshillit të Evropës – nr. 199”

2. Tekstet e përkthyera të Konventës dhe Raportit Shpjegues në gjuhën serbe janë marrë nga publikimi I autoriteteve Serbe: Službeni glasnik MU 1-10.

3. “Të gjitha referimet për Kosovën, qoftë për territorin, institucionet apo popullatën, në këtë tekstu duhet nënkuqtaur në pajtim të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe pa ndonjë paragjykim për statusin e Kosovës”

Predgovor

Okvirna Konvencija Saveta Evrope o vrednostima kulturnog nasledja za društvo je usvojena 27. oktobra 2005 u Faro (Portugalija) a stupila je na snagu 1. juna 2011.

Da bi se bolje razumeli nove pristupe kulturnog nasledja, od suštinskog je značaja da se uključe svi u društvo u procesu definisanja i upravljanja kulturnog nasleđa I promociji dijaloga među kulturama i religijama.

Originalni tekst Konvencije i Obrazloženja kao i njihovo prevodjenje na albanski¹ i srpski² jezik, objavljaju se u ovoj brošuri u okviru aktivnosti zajedničkog programa Evropske Unije i Saveta Evrope „Podrška promociji kulturne raznolikosti na Kosovu³“ (PKRK).

Tim projekta PKRK

1. The translated texts of the Convention and the Explanatory Report are taken from the website of the Council of Europe: “Council of Europe Treaty Series” (CETS) nr.199.

2. Prevedeni tekst Konvencije je objavljen od strane srpske vlasti u: Službeni glasnik MU 1-10.

Prevod Obrazloženja je preuzet sa veb stranice Saveta Evrope “Serija Ugovora Saveta Evrope” (CETS) br.199.

3. “Sve reference za Kosovo u ovom tekstu, bilo da se one odnose na teritoriju, institucije ili stanovništvo, treba tumačiti u skladu sa Rezolucijom Saveta Bezbednosti Ujedinjenih Nacija 1244 i bez predrasuda na status Kosova”

Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society

Faro, 27.X.2005

The Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community entered into force on 1 December 2009. As a consequence, as from that date, any reference to the European Community shall be read as the European Union.

Preamble

The member States of the Council of Europe, Signatories hereto,

Considering that one of the aims of the Council of Europe is to achieve greater unity between its members for the purpose of safeguarding and fostering the ideals and principles, founded upon respect for human rights, democracy and the rule of law, which are their common heritage;

Recognising the need to put people and human values at the centre of an enlarged and cross-disciplinary concept of cultural heritage;

Emphasising the value and potential of cultural heritage wisely used as a resource for sustainable development and quality of life in a constantly evolving society;

Recognising that every person has a right to engage with the cultural heritage of their choice, while respecting the rights and freedoms of others, as an aspect of the right freely to participate in cultural life enshrined in the United Nations Universal Declaration of Human Rights (1948) and guaranteed by the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966);

Convinced of the need to involve everyone in society in the ongoing process of defining and managing cultural heritage;

Convinced of the soundness of the principle of heritage policies and educational initiatives which treat all cultural heritages equitably and so promote dialogue among cultures and religions;

Referring to the various instruments of the Council of Europe, in particular the

European Cultural Convention (1954), the Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe (1985), the European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (1992, revised) and the European Landscape Convention (2000);

Convinced of the importance of creating a pan-European framework for co-operation in the dynamic process of putting these principles into effect;

Have agreed as follows:

Section I – Aims, definitions and principles

Article 1 – Aims of the Convention

The Parties to this Convention agree to:

- a recognise that rights relating to cultural heritage are inherent in the right to participate in cultural life, as defined in the Universal Declaration of Human Rights;
- b recognise individual and collective responsibility towards cultural heritage;
- c emphasise that the conservation of cultural heritage and its sustainable use have human development and quality of life as their goal;
- d take the necessary steps to apply the provisions of this Convention concerning:
 - the role of cultural heritage in the construction of a peaceful and democratic society, and in the processes of sustainable development and the promotion of cultural diversity;
 - greater synergy of competencies among all the public, institutional and private actors concerned.

Article 2 – Definitions

For the purposes of this Convention,

- a cultural heritage is a group of resources inherited from the past which people identify, independently of ownership, as a reflection and expression of their constantly evolving values, beliefs, knowledge and traditions. It includes all aspects of the environment resulting from the interaction between people and places through time;
- b a heritage community consists of people who value specific aspects of

cultural heritage which they wish, within the framework of public action, to sustain and transmit to future generations.

Article 3 – The common heritage of Europe

The Parties agree to promote an understanding of the common heritage of Europe, which consists of:

- a all forms of cultural heritage in Europe which together constitute a shared source of remembrance, understanding, identity, cohesion and creativity, and
- b the ideals, principles and values, derived from the experience gained through progress and past conflicts, which foster the development of a peaceful and stable society, founded on respect for human rights, democracy and the rule of law.

Article 4 – Rights and responsibilities relating to cultural heritage

The Parties recognise that:

- a everyone, alone or collectively, has the right to benefit from the cultural heritage and to contribute towards its enrichment;
- b everyone, alone or collectively, has the responsibility to respect the cultural heritage of others as much as their own heritage, and consequently the common heritage of Europe;
- c exercise of the right to cultural heritage may be subject only to those restrictions which are necessary in a democratic society for the protection of the public interest and the rights and freedoms of others.

Article 5 – Cultural heritage law and policies

The Parties undertake to:

- a recognise the public interest associated with elements of the cultural heritage in accordance with their importance to society;
- b enhance the value of the cultural heritage through its identification, study, interpretation, protection, conservation and presentation;
- c ensure, in the specific context of each Party, that legislative provisions exist for exercising the right to cultural heritage as defined in Article 4;
- d foster an economic and social climate which supports participation in cultural heritage activities;

- e promote cultural heritage protection as a central factor in the mutually supporting objectives of sustainable development, cultural diversity and contemporary creativity;
- f recognise the value of cultural heritage situated on territories under their jurisdiction, regardless of its origin;
- g formulate integrated strategies to facilitate the implementation of the provisions of this Convention.

Article 6 – Effects of the Convention

No provision of this Convention shall be interpreted so as to:

- a limit or undermine the human rights and fundamental freedoms which may be safeguarded by international instruments, in particular, the Universal Declaration of Human Rights and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms;
- b affect more favourable provisions concerning cultural heritage and environment contained in other national or international legal instruments;
- c create enforceable rights.

Section II – Contribution of cultural heritage to society and human development

Article 7 – Cultural heritage and dialogue

Article 8 – Environment, heritage and quality of life

The Parties undertake to utilise all heritage aspects of the cultural environment to:

- a enrich the processes of economic, political, social and cultural development and land-use planning, resorting to cultural heritage impact assessments and adopting mitigation strategies where necessary;
- b promote an integrated approach to policies concerning cultural, biological, geological and landscape diversity to achieve a balance between these elements;
- c reinforce social cohesion by fostering a sense of shared responsibility towards the places in which people live;
- d promote the objective of quality in contemporary additions to the

environment without endangering its cultural values.

Article 9 – Sustainable use of the cultural heritage

To sustain the cultural heritage, the Parties undertake to:

- a promote respect for the integrity of the cultural heritage by ensuring that decisions about change include an understanding of the cultural values involved;
- b define and promote principles for sustainable management, and to encourage maintenance;
- c ensure that all general technical regulations take account of the specific conservation requirements of cultural heritage;
- d promote the use of materials, techniques and skills based on tradition, and explore their potential for contemporary applications;
- e promote high-quality work through systems of professional qualifications and accreditation for individuals, businesses and institutions.

Article 10 – Cultural heritage and economic activity

In order to make full use of the potential of the cultural heritage as a factor in sustainable economic development, the Parties undertake to:

- a raise awareness and utilise the economic potential of the cultural heritage;
- b take into account the specific character and interests of the cultural heritage when devising economic policies; and
- c ensure that these policies respect the integrity of the cultural heritage without compromising its inherent values.

Section III – Shared responsibility for cultural heritage and public participation

Article 11 – The organisation of public responsibilities for cultural heritage

In the management of the cultural heritage, the Parties undertake to:

- a promote an integrated and well-informed approach by public authorities in all sectors and at all levels;
- b develop the legal, financial and professional frameworks which make

possible joint action by public authorities, experts, owners, investors, businesses, non-governmental organisations and civil society;

c develop innovative ways for public authorities to co-operate with other actors;

d respect and encourage voluntary initiatives which complement the roles of public authorities;

e encourage non-governmental organisations concerned with heritage conservation to act in the public interest.

Article 12 – Access to cultural heritage and democratic participation

The Parties undertake to:

a encourage everyone to participate in:

– the process of identification, study, interpretation, protection, conservation and presentation of the cultural heritage ;

– public reflection and debate on the opportunities and challenges which the cultural heritage represents;

b take into consideration the value attached by each heritage community to the cultural heritage with which it identifies;

c recognise the role of voluntary organisations both as partners in activities and as constructive critics of cultural heritage policies;

d take steps to improve access to the heritage, especially among young people and the disadvantaged, in order to raise awareness about its value, the need to maintain and preserve it, and the benefits which may be derived from it.

Article 13 – Cultural heritage and knowledge

The Parties undertake to:

a facilitate the inclusion of the cultural heritage dimension at all levels of education, not necessarily as a subject of study in its own right, but as a fertile source for studies in other subjects;

b strengthen the link between cultural heritage education and vocational training;

c encourage interdisciplinary research on cultural heritage, heritage

- communities, the environment and their inter-relationship;
- d encourage continuous professional training and the exchange of knowledge and skills, both within and outside the educational system.

Article 14 – Cultural heritage and the information society

The Parties undertake to develop the use of digital technology to enhance access to cultural heritage and the benefits which derive from it, by:

- a encouraging initiatives which promote the quality of contents and endeavour to secure diversity of languages and cultures in the information society;
- b supporting internationally compatible standards for the study, conservation, enhancement and security of cultural heritage, whilst combating illicit trafficking in cultural property;
- c seeking to resolve obstacles to access to information relating to cultural heritage, particularly for educational purposes, whilst protecting intellectual property rights;
- d recognising that the creation of digital contents related to the heritage should not prejudice the conservation of the existing heritage.

Section IV – Monitoring and co-operation

Article 15 – Undertakings of the Parties

The Parties undertake to:

- a develop, through the Council of Europe, a monitoring function covering legislations, policies and practices concerning cultural heritage, consistent with the principles established by this Convention;
- b maintain, develop and contribute data to a shared information system, accessible to the public, which facilitates assessment of how each Party fulfils its commitments under this Convention.

Article 16 – Monitoring mechanism

- a The Committee of Ministers, pursuant to Article 17 of the Statute of the Council of Europe, shall nominate an appropriate committee or specify an existing committee to monitor the application of the Convention, which will be authorised to make rules for the conduct of its business;

- b The nominated committee shall:
- establish rules of procedure as necessary;
 - manage the shared information system referred to in Article 15, maintaining an overview of the means by which each commitment under this Convention is met;
 - at the request of one or more Parties, give an advisory opinion on any question relating to the interpretation of the Convention, taking into consideration all Council of Europe legal instruments;
 - on the initiative of one or more Parties, undertake an evaluation of any aspect of their implementation of the Convention;
 - foster the trans-sectoral application of this Convention by collaborating with other committees and participating in other initiatives of the Council of Europe;
 - report to the Committee of Ministers on its activities.

The committee may involve experts and observers in its work.

Article 17 – Co-operation in follow-up activities

The Parties undertake to co-operate with each other and through the Council of Europe in pursuing the aims and principles of this Convention, and especially in promoting recognition of the common heritage of Europe, by:

- a putting in place collaborative strategies to address priorities identified through the monitoring process;
- b fostering multilateral and transfrontier activities, and developing networks for regional co-operation in order to implement these strategies;
- c exchanging, developing, codifying and assuring the dissemination of good practices;
- d informing the public about the aims and implementation of this Convention.

Any Parties may, by mutual agreement, make financial arrangements to facilitate international co-operation.

Section V – Final clauses

Article 18 – Signature and entry into force

- a This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe.
- b It shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- c This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
- d In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, this Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 19 – Accession

- a After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may invite any State not a member of the Council of Europe, and the European Community, to accede to the Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.
- b In respect of any acceding State, or the European Community in the event of its accession, this Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 20 – Territorial application

- a Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.
- b Any State may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention

to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

c Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 21 – Denunciation

a Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

b Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 22 – Amendments

a Any Party, and the committee mentioned in Article 16, may propose amendments to this Convention.

b Any proposal for amendment shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe, who shall communicate it to the member States of the Council of Europe, to the other Parties, and to any non-member State and the European Community invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 19.

c The committee shall examine any amendment proposed and submit the text adopted by a majority of three-quarters of the Parties' representatives to the Committee of Ministers for adoption. Following its adoption by the Committee of Ministers by the majority provided for in Article 20. of the Statute of the Council of Europe, and by the unanimous vote of the States Parties entitled to hold seats in the Committee of Ministers, the text shall be forwarded to the Parties for acceptance.

d Any amendment shall enter into force in respect of the Parties which have accepted it, on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have informed the Secretary General of their acceptance. In respect of

any Party which subsequently accepts it, such amendment shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which the said Party has informed the Secretary General of its acceptance.

Article 23 – Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State which has acceded or been invited to accede to this Convention, and the European Community having acceded or been invited to accede, of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Convention in accordance with the provisions of Articles 18, 19 and 20;
- d any amendment proposed to this Convention in accordance with the provisions of Article 22, as well as its date of entry into force;
- e any other act, declaration, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Faro, this 27th day of October 2005, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State or the European Community invited to accede to it.

Cultural heritage tour - "HAJDE"
Turneu i trashëgimisë kulturore - "HAJDE"
Obilazak kulturnog nasleđa - "HAJDE"

Photo: PCDK Project team
Foto: Ekipi i projektit PDKK
Foto: Tim projekta PKRK

Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society

The Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community entered into force on 1 December 2009. As a consequence, as from that date, any reference to the European Community shall be read as the European Union.

Explanatory Report

I. The Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society, drawn up by a committee of governmental experts under the authority of the Steering Committee for the Cultural Heritage, was adopted by the Committee of Ministers at the 941st meeting of the Ministers' Deputies on 13 October 2005. The Convention was opened for signature by the member states of the Council of Europe on 27 October 2005 at Faro.

II. The text of the explanatory report prepared by the committee of experts and transmitted to the Committee of Ministers of the Council of Europe does not constitute an instrument providing an authoritative interpretation of the text of the Convention although it may facilitate the understanding of the Convention's context and provisions.

Preliminary note

This is a Framework Convention. It sets out principles and broad areas for action which have been agreed between states Party. No provision of this Convention is capable of conveying rights to individuals solely through national ratification without legislative action by individual states Party. The Convention's operation will be subject to the usual rules for international treaties as set down in the Vienna Convention on the Law of Treaties (1969).

A. Aims and origins of the Convention

Aims

The Convention arose from the desire of the Committee of Ministers to provide a framework of reference for heritage policies, particularly in the context of rights and responsibilities in this area and the positive benefits

which can be drawn from the use of the heritage as cultural capital, with a view to underpinning existing Council of Europe instruments concerning more specific aspects of cultural heritage. A sound and all-embracing framework was judged necessary to ensure cultural heritage and culture in general their rightful place at the centre of a new vision for sustainable

development.

Existing instruments do not affirm the growing importance of the cultural heritage relative to:

- sustainable development: cultural heritages are seen as precious resources in the integration of the different dimensions of development: cultural, ecological, economic, social and political. Cultural heritage is valuable for its own sake and for the contribution it can make to other policies;
- globalisation: cultural heritages are resources for the protection of cultural diversity and sense of place in the face of growing standardisation;
- renewed awareness of the cultural identity dimension in conflicts: cultural heritages are resources on which to develop dialogue, democratic debate and openness between cultures.

Origins

Formally, the Convention has its roots in the Council of Europe's work on "Heritage, Identity and Diversity", following the 4th Conference of Ministers responsible for the Cultural Heritage (Helsinki, May 1996), itself a response to the destruction of cultural heritage during recent conflicts within Europe.

Following the 5th European Conference of Ministers responsible for the Cultural Heritage (Portorož, April 2001), the Ministers' Deputies, at their 759th meeting, instructed the then Cultural Heritage Committee (CC-PAT) to draw up a draft additional protocol to the Granada Convention (architectural heritage, 1985) and, if appropriate, the Valletta Convention (archaeological heritage, 1992) setting out: "*a universal principle for protecting and enhancing the representative heritage of the various forms of cultural expression which have emerged in the course of history in a single territory, irrespective of the current political context of that territory*" and providing for "*a follow-up mechanism tasked with helping to overcome the difficulties encountered*".

However, early consultations led to the conclusion that such protocols could not provide a sufficiently broad basis to pursue these objectives. Even when taken together, these Conventions do not deal with all aspects of the cultural heritage as it is now defined, particularly its intangible aspects.

This reappraisal led to the idea of a new legal instrument to deal with the cultural heritage as a whole, in the particular contexts of globalisation and the new political situation in Europe, but also looking beyond Europe to a world in which the values of culture and cultural heritage were increasingly being recognised as vital in every aspect of life.

In January 2003 the Ministers' Deputies approved the terms of reference for a select committee of experts, working to the Steering Committee for the Cultural Heritage (CDPAT), to assist in drawing up a draft Framework Convention on cultural heritage as a development resource, with the following aims:

- reaching agreement on an enlarged and cross-disciplinary approach to cultural heritage and the concept of a common European heritage by asserting the principle of every person's right of access to the cultural heritage of his or her choice, while respecting the rights and freedoms of others;
- establishing the principle of fair treatment for heritages that represent the various cultural traditions that co-exist on European territory;
- committing the States Parties to introduce heritage policies and educational initiatives to promote intercultural and interfaith dialogue and mutual understanding of differences, with a view to prevention of conflicts;
- establishing a pan-European context for co-operation in the joint preparation of the criteria for sustainable development in the use of knowledge and skills as a development resource;
- committing States to use management approaches that are based on participation by all players in society;
- making proposals for the follow-up of the future convention.

The Convention text was drafted at a series of meetings of the Select Committee of Experts, held in Strasbourg during 2003 and 2004, taking into account representations received from other related Committees. It was finalised by a Working Group of CDPAT, taking into account suggestions made at its October 2004 plenary meeting. The enlarged Bureau of CDPAT subsequently made minor amendments.

B. Specificity and timeliness of a Council of Europe instrument

The approach adopted is consistent with the specificity of the Council of Europe while also being innovative.

1. In accordance with the concept of the "common heritage of Europe", constituted essentially through shared experience and commitment to human rights and democratic principles, the Convention deals with heritage as an object of individual rights which give it meaning. This avoids the uncertainty of changing definitions of heritages, by referring to their foundation in human rights and liberties (Article 4 exactly follows the logic of interpretation of the European Convention on Human Rights).

In the present Convention, heritage is treated both as “source” (Preamble, paragraph 1) and as “resource” for the exercise of freedoms (Preamble, paragraph 3 and Article 2).

2. The text also addresses the right to cultural heritage (Article 4) which it expresses as a dimension of the right to participate in the cultural life of the community (Article 1) and the right to education (Preamble, paragraph 4, citing Article 27 of the Universal Declaration of Human Rights and Articles 13 and 15 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights). Thus all reference to cultures and to heritages as concrete entities is avoided.

3. The text develops the idea of a “common heritage of Europe” (Article 3) in which the cultural heritage shared by Europeans interacts with the agreed democratic, political and social ideals of Europe to generate the idea of a common European responsibility towards cultural heritage. This corresponds to the distinctive character of the European heritage resulting from its depth and rich historical stratification, its diversity of regions and shared cultural phenomena, the products of the interaction of diverse cultures over the centuries.

4. Thus defined, the European cultural heritage is a primary resource for democratic engagement in support of cultural diversity and sustainable development; by the same token, it is a source of prosperity and of unity for the diverse communities present in Europe. Europe’s cultural heritage is treated in this Convention as the “cultural capital” from which, through the investment of human ingenuity and effort, originate the rich and varied cultures of modern Europe. Conservation of this cultural capital is essential, both for its intrinsic value and its potential as an investment from which future development – cultural, social and economic – may be generated.

5. The Convention is consistent with new trends which underline the growing importance of cultural values in the environment, territorial identity, the character of landscape and the environmental dimensions of cultural heritage. This specificity clearly distinguishes the Convention from earlier international instruments of the Council of Europe and from those launched by UNESCO. It provides the basis for the concept of a “cultural environment.”

6. The idea of the common heritage of Europe allows an approach to the notion of “heritage communities”, for there can be no cultural life without a community (Article 27 of Universal Declaration of Human Rights). A heritage community is defined here as a variable geometry (Article 2b), avoiding reference to ethnicity or other rigid communities. “Heritage communities” here are therefore a very different concept from “the heritage community”, the term sometimes used to encompass all professionals

engaged in heritage-related activities. This Convention concentrates upon the benefits of developing co-operation between the diverse heritage communities which occur within Europe.

7. This is an area which, more than any other, requires international and transnational co-operation to bring together the community of peoples represented in the Council of Europe.

Consequently, the Convention is distinct from the work of UNESCO, both

- in respect of cultural diversity: the field has been expanded by the Universal Declaration of UNESCO on Cultural Diversity (2001). The present Convention, while recognising the important synergy between cultural heritage and cultural diversity, concentrates primarily upon how the cultural heritage can be used sustainably to create economic and social conditions favourable to the survival of diverse communities. The maintenance of cultural diversity in the face of globalisation is the objective of international effort;

- in respect of tangible elements of the heritage: UNESCO's work on a global scale continues to operate by a sectoral approach, establishing lists of major assets regarded as world heritage, whereas the present Convention deals with cultural heritages as ensembles;

- in respect of intangible aspects of cultural heritage, where the present Convention focuses primarily on ascribed values rather than on the material or immaterial elements which combine to constitute heritages, thus taking an approach which is distinct from UNESCO's Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003).

This is a Convention which, without excluding the exceptional, particularly embraces the commonplace heritage of all people.

C. The character of the Convention

A framework convention was considered the most appropriate type of instrument to develop a policy framework for a new era.

Framework conventions define broad objectives and identify areas for action, as well as the directions in which the Parties agree to progress.

Instruments of this type may identify generic activities but, unlike ordinary Conventions, do not create obligations to specific actions. There will often be alternative means of achieving the objectives, and it is open to Parties to choose the route most suited to their own national traditions of law, policy and practice, always taking into account the need to ensure that their own approaches are consistent with those of neighbouring States and other

Parties.

A framework convention identifies the direction and the destination of an ambitious European journey, but is not a detailed route-map or timetable. The Convention presents a new way of considering Europe's cultural heritage. While previous instruments have concentrated on the need to conserve that heritage, and *how* it should be protected, this instrument identifies a range of ways of using the cultural heritage, and concentrates upon *why* it should be accorded value.

D. Detailed commentary on the text of the Convention

Preamble

The Preamble sets out briefly the themes and the context of the Convention.

In referring to the founding ideas and principles of the Council of Europe, the Convention makes explicit the potential of cultural heritage to contribute to the wider objectives of the Council of Europe.

The second paragraph sets out the need to consider the human values and functions of cultural heritage, and indeed the need to define cultural heritage itself, in response to major changes in society.

The third paragraph, in emphasising the value of cultural heritage as a factor in sustainable development, serves as a reminder that respect for diversity and identity is inherent in the concept of sustainability.

The fourth paragraph introduces a key idea: rights to cultural heritage. The derivation and consequences of this right largely form the basis for the innovative content of this Convention.

The fifth paragraph specifies that cultural heritage, understood as a common good, justifies the widest possible democratic participation, and the exercise of cultural citizenship.

The sixth paragraph emphasises the importance of education, in which cultural heritage can be used as a factor for peace, in inter-personal and inter-cultural dialogue and by promoting mutual understanding and conflict-prevention.

The penultimate paragraph restricts itself to citing instruments which are intimately linked to subject matter of the present Convention. But as this Convention's aims of broadening and intensifying the role of cultural heritage in all aspects of life are progressively achieved, a much larger number of instruments, in many different fields, will become increasingly relevant. This Convention does not supersede earlier instruments, but

provides a wider social context for their provisions.

The final paragraph asserts the need for joint action to ensure Europe-wide achievement of the Convention's aims. Follow-up monitoring mechanisms will be put in place to ensure that the application of the provisions of this Convention establishes the link between human rights and heritage values in European society.

Section I – Aims, definitions and principles

Article 1 – Aims of the Convention

Article 1 encapsulates the aims of the convention in three assertions, involving:

- a. the existence of rights relating to cultural heritage, derived as an unavoidable consequence of the internationally accepted right to participate in cultural life,
- b. the fact that a right to cultural heritage creates inescapable responsibilities towards that heritage,
- c. the fact that the ultimate purpose behind the conservation of cultural heritage and its sustainable use is the development of a more democratic human society and the improvement of quality of life for everyone.

These principles underpin the remainder of the Convention.

The final paragraph (Article 1d) emphasises the distinctive perspective of this Convention, which must be borne in mind in its implementation.

Existing instruments dealing with the cultural heritage have treated cultural heritage assets, both tangible and intangible, as something to be preserved for their own sake, because they possess intrinsic or scientific value, or because they contribute to cultural diversity. This Convention builds upon that position by taking the stance that the value of cultural heritage may also be measured by the effectiveness of its contribution to the life of everyone in Europe.

The consequence of this perspective is that efforts to conserve and appreciate the heritage must be regarded not as an activity peripheral to modern life, but as an essential action to sustain and deploy assets which are vital to the quality of everyday life and to future progress. In broad philosophical terms, the foundation of this Convention is that a functional view of the cultural heritage can and should supplement the aesthetic and scholarly view, provided always that proposed uses accord with the principles of sustainability.

Article 2 – Definitions

The definition of “cultural heritage” is the broadest proposed by any international instrument to date. It pays particular attention to the interactive nature of the cultural heritage, recognising that it is defined and redefined by human actions and that it must not be perceived as either static or immutable.

The definition draws particular attention to the environmental dimension, recognising the inseparability of human and natural influences in landscape and also the inherited context of cultural environment. It thus goes beyond the concept of “historic environment”, which tends to be concerned mainly with tangible aspects of the inherited environment.

It is important to note the reference to ownership: the fact that an item is regarded as the cultural heritage of one or more communities or interest groups does not negate private proprietorial status. However, limitations in the exercise of private rights may be justified in the public interest, in proportion to the values placed upon particular items. (See Articles 4c and 5a.)

The concept of heritage community is treated as self-defining: by valuing and wishing to pass on specific aspects of the cultural heritage, in interaction with others, an individual becomes part of a community. A heritage community is thus defined as a variable geometry without reference to ethnicity or other rigid communities. Such a community may have a geographical foundation linked to a language or religion, or indeed shared humanist values or past historical links. But equally, it may arise out of a common interest of another type. An interest in, for example, archaeology, can create an “archaeological community” whose members are linked only by the cultural heritage which forms the focus of their activities.

The definition does not require action. One can be a member of a heritage community simply by valuing a cultural heritage or wishing to pass it on. Individual incapacity may prevent action or even physical contact with the cultural heritage in question without invalidating an individual’s right to identify with that community.

Article 3 – The common heritage of Europe

The Convention’s aim of addressing the cultural heritage of Europe in its wider social context is expressed by the introduction of the idea of “common heritage of Europe”, composed of two inseparable elements:

- the *cultural* heritage, which represents a resource and a source of collective memory for people in Europe, and;
- the shared *intellectual* heritage of an agreed set of social values, rooted in history, which form “the European ideal” in terms of how society should operate.

The mutually-supporting interaction of these two elements constitutes a unifying theme of the Convention, developing the important principles of the Declaration on Intercultural Dialogue and Conflict Prevention (the Opatija Declaration), of respect and fair treatment for “cultural identities and practices and the expression of the corresponding forms of heritage, provided that these comply with the principles upheld by the Council of Europe”.

Cultural heritage offers reminders of Europe’s often troubled history, during which lessons have been learned towards the current consensus on values in society. Those values in turn lead to agreement on the existence of shared responsibility for elements of the cultural heritage. This European perspective comes particularly to the fore in respect of cultural heritages which fail to fit neatly within modern political boundaries.

Article 4 – Rights and responsibilities relating to cultural heritage

Article 4 deals with the rights and responsibilities of individuals in respect of cultural heritage.

- a. The right to cultural heritage is presented as the ability to be involved with the heritage, helping to enrich it or add to it, and also to benefit from activities linked to it. Although not explicitly stated in the Convention, it must be understood that the right to participate also includes the right not to participate. But non-participation must be the result of choice and not dictated by economic, social or political circumstances.
- b. The responsibility to have as much respect for the heritage of others as for one’s own heritage suggests how, through interaction, different cultural heritages may come together to form a common heritage.
- c. The clause approving a restriction on the exercise of rights and corresponding freedoms relies for its interpretation clearly upon the spirit and arrangements of the European Convention for the Protection of

Human Rights and Fundamental Freedoms. Public interest considerations (see Article 5a), for example to protect important elements of the cultural heritage, must always be balanced against the need to protect individual property rights.

Article 5 – Cultural heritage law and policies

Article 5 concerns the political undertakings that are necessary to permit and guarantee the exercise of the rights to heritage. There is a logic to the order of the paragraphs which flows from recognising the public interest inherent in elements of the cultural heritage, through the processes of identification and understanding, leading to a policy of integration of respect for cultural heritage in all dimensions of development, with the participation of all.

- a. It is important to set bounds to the public interest, recognising that it may conflict with private interests. A proportionality principle must be applied because everything cannot be protected. It is the responsibility of Parties to define the criteria for public interest and to translate them into both the extent and the degree of protective measures that they consider necessary.
- b. This paragraph develops the complex idea of “valorisation” (*), integrating a chain of actions in the public interest: identification, study, interpretation, protection, conservation and presentation. The idea of “valorisation” is, like cultural heritage itself, multi-dimensional: it involves “giving value to” the ethical, cultural, ecological, economic, social and political dimensions of a heritage. As a resource for personal and communal development, cultural heritage is an asset which requires preservation, and thus its valorisation can be considered as one factor of development.
- c. As emphasised in Article 6c, a Framework Convention does not impose directly applicable obligations, but invites Parties to adopt adequate measures if existing arrangements are not sufficient.
- d. It is recognised that participation in cultural heritage activities flourishes in an atmosphere of economic well-being and confidence. Participation may, indeed, act as an indicator of the health of society.
- e. Although this Convention is not primarily concerned with protection, it is recognised that, for cultural heritage to play the many roles expected of it, its protection is essential.
- f. In reaching decisions about how to deal with cultural heritage, Parties

should afford equality in the process of consideration to elements of all cultural heritages under their jurisdiction, without arbitrary discrimination. For example, the situation may arise where one state, for historical or other reasons, finds itself in control of cultural heritage assets recognised as of importance by communities or states outside its own borders. The requirement is to treat such heritage with as much care as heritage which is regarded as a national interest of the “host” state. The Convention does not prescribe mechanisms, but it might reasonably be expected that bilateral or multilateral discussions between states directly involved would be the most appropriate solution.

g. Finally, policies must themselves integrate the different dimensions so as to permit heritages to be used as factors in integrated development.

Article 6 – Effects of the Convention

Article 6 is the last disposition setting out fundamental premises.

a. The provisions of this instrument are to be interpreted in accordance with human rights and fundamental freedoms. The Universal Declaration of the United Nations is cited before the European Convention, in view of the fact that this Framework Convention particularly develops Article 27 of the Declaration, which does not have a precisely corresponding Article in either the European Convention or the Social Charter.

b. The second rule of interpretation is the “no detriment” rule. No provision of this Convention will set aside a provision under another national or international instrument where (a) the provisions both relate to the same specific aspect of the cultural heritage and (b) the provision in the other instrument is more favourable for the cultural heritage than the provision in this Convention. In cases of doubt about what is “more favourable”, the choice should be founded upon the question of what is more likely to promote the objectives of this Convention. This rule allows a Party to retain, or to create, laws which go further than this Convention, or for a new instrument to be created to deal with some aspect which is dealt with in summary manner in this Convention, but which is in future judged to require more rigorous definition and agreement in stronger terms.

c. It was thought advisable, for absolute clarity, to emphasise that this Convention does not create any enforceable rights in respect of the subjects with which it deals. Rights of such a character may only be created by

national legislative action.

Section II – Contribution of cultural heritage to society and human development

The Articles of Section II successively explore different dimensions of development affected by the need to take into account the right to cultural heritage.

Article 7 – Cultural heritage and dialogue

Article 7 deals with dialogue and relationships between individuals and communities. It sets out four responsibilities designed to ensure that cultural heritage plays a positive role in promoting mutual understanding and tolerance between the many communities within Europe.

- a. Valorisation of a cultural heritage through intercultural dialogue requires ongoing research and debate, especially to take account of disagreements which arise in the course of interpretation, for example when an ancient site is sacred to more than one religion. Europe's history is scarred by conflicts caused or exacerbated by misrepresentations of the values, beliefs and practices of different communities.
- b. Disagreements are valuable for democratic debate, and conciliation has as its aim taking fair account of all the knowledge and viewpoints represented. The process of conciliation must accord a role to all interested actors and make use of diverse specialist expertise, including at the international level if necessary.
- c. Conflicts often arise from a misunderstanding on the part of one side of values attributed to their heritage by the other. That is why this Article commits Parties to work to develop knowledge of the cultural heritage of all cultural communities and apply it to these ends.
- d. Development of understanding of cultural heritages is not possible unless there are policies ensuring its integration in the processes of education and training.

Article 8 – Environment, heritage and quality of life

Article 8 deals with the cultural heritage aspects of environment as a necessary resource for territorial cohesion and quality of life.

- a. Territorial cohesion involves ongoing concerted action to integrate various dimensions, including the ecological, cultural, economic and social: valorisation of cultural heritages is a factor of coherence, to the extent that the different aspects of valorisation (see Article 5 above) link together into a single development strategy the various interrelationships between cultural heritage and territory.
- b. The cohesion defined in the previous paragraph might be interpreted in a restrictive and monocultural fashion. On the contrary, it is important to consider territories as meeting places between cultures, in both a geographical and a historical sense.
- c. The territory is also, and above all, a meeting place for all actors in society. The need to exercise responsibility communally allows links to be established between individuals in the full diversity of their knowledge, experience, interests and positions in society. In this paragraph, as in the preceding one, cultural heritage is accorded value as a factor of inclusiveness.
- d. Continuity needs to be assured, not by the systematic reproduction of the same objects and customs, but by a process in which quality is pursued, if not in linking contemporary creativity to existing heritage, then at least in ensuring that there is no damaging dichotomy between the two and that, for instance, the architecture of today respects the values of its context and cultural environment. The key concept here is that the creations of today, together with the environment into which they are inserted, form the cultural heritage of tomorrow.

Article 9 – Sustainable use of the cultural heritage

Article 9 integrates the dimensions discussed above into the sustainable management of the cultural heritage itself.

- a. Integrity as invoked here cannot be reduced to a static perspective. It involves interpreting, respecting and where possible adding weight to the complex and multi-dimensional values which constitute the identity and authenticity of the heritage, including values which are contested.

- b. Valorisation is a complex process which must include continuous research, debate, information and training.
- c/d. Knowledge and skills constitute a tradition, the fruit of a deep understanding of traditional materials, of the environment and of human needs. The links between such knowledge, techniques and practices need to be sustained and developed as much as possible.
- e. The State has an important role to play – both through training and as a purchaser of goods and services – at the level of establishing methodologies and in quality control. The responsibility for qualification systems and professional accreditation may be undertaken through agencies such as professional associations or private bodies: the role of the state is to ensure that controls on quality contribute to achieving the aims of this Convention.

Article 10 – Cultural heritage and economic activity

Article 10 establishes continuity between the various dimensions of cultural heritage and its economic aspects, corresponding to the multi-dimensionality of the concept of “value”.

- a. The first undertaking corresponds to the right to information: a sound understanding of the whole cultural heritage of a region on the part of all the actors in its development is necessary for sustainable economic activity, for only this permits the full diversity of resources present to be taken into account and ensures the widest participation.
- b. Making full use of the cultural heritage is an essential factor in establishing the appeal of a region (the attachment of the inhabitants to their land and the capacity to attract tourism and new enterprises). But economic use must not jeopardise the heritage assets themselves.
- c. The cultural heritage possesses, by definition, a value which surpasses its utility at a particular time and for a particular purpose and therefore merits conservation and wider recognition of its value, respecting the rights of diverse communities and especially of future generations.

Section III – Shared responsibility for cultural heritage and public participation

Articles 11 to 14 raise the necessity for involving all members of society in a rationale of democratic governance in all matters connected with the cultural heritage. In this

the governments of Parties and of their regions are seen as the leaders of a partnership process.

Article 11 – Organisation of public responsibilities for cultural heritage

Article 11 sets out the spirit in which Parties will exercise their responsibility as the leading initiators of national dispositions in respect of the cultural heritage.

- a. Integration should be understood as comprising that between different levels of public authorities (local, regional, national), including cross-frontier cooperation, and also that between different policy sectors and domains.
- b. While goodwill is often present, many practical obstacles to concerted action require to be addressed. These may particularly include legal restrictions on types of partnership, inappropriate taxation provisions or lack of mutual recognition of qualifications between professions. It follows logically that the first step should be for each Party to proceed with a systematic assessment of the current position.
- c. Public authorities do not have to assume all cultural heritage responsibilities on behalf of the public, but should see themselves as leaders in a partnership.
- d. The third Portorož Declaration (2001) drew attention to the huge potential of willing and able voluntary effort which exists in Europe, which should be mobilised whilst avoiding the transfer of responsibilities which properly belong to the state.
- e. Non-governmental organisations (NGOs) promoting the protection of the cultural heritage (and meeting any requirements under national law) can provide an effective means of ensuring that the interests of the cultural heritage are represented in administrative or legal proceedings. In order to do so they must have the right to participate (the legal concept of '*locus standi*'). Articles 2(5) and 9(2) of the Aarhus Convention – the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (1998) – give NGOs a similar right in respect of environmental matters.

Article 12 – Access to cultural heritage and democratic participation

Article 12 deals with what is needed for the Parties to encourage public and democratic access to cultural heritage.

- a. This paragraph highlights the value of public involvement in the process of cultural heritage evaluation and of open discussion in determining national priorities for the cultural heritage and for its sustainable use.
- b. This is a reminder that all views should be sought and considered before decisions are taken. It does not require Parties to carry out the desires of all, merely to give them a fair hearing in determining priorities for action and making decisions.
- c. Once again, voluntary organisations can be very useful, for example by offering alternative views which marginalised groups may see as less authoritarian than official positions.
- d. For the views of all to be considered, it may be necessary for some groups to be encouraged to consider and develop their own views. This may require special efforts to ensure that certain groups who may otherwise feel excluded from cultural heritage have the opportunity to engage with the democratic process.

Article 13 – Cultural heritage and knowledge

Article 13 addresses the interface between cultural heritage and the education and training sector. It deliberately does not provide an exhaustive listing of relevant areas of education and research. The need for a cultural heritage element is self-evident in the arts, architecture, archaeology, civil engineering, environmental, social and political studies, spatial and economic planning, tourism and leisure, but the ideal would be for cultural heritage material to be incorporated even in courses where it might not be expected: for example language teaching could use scenarios drawn from this field, as could legal training. Perhaps most important of all is the need to develop linkages between courses in different fields of study, avoiding a compartmentalised approach.

Article 14 – Cultural heritage and the information society

Article 14 explores the manner in which the rapid development of digital technologies relates to two objectives of the Convention: access (including democratic engagement) and economic progress. The approaches to be preferred are those which will tend to enhance the European dimension.

- a. A particular concern is the tendency of digital technology to advance in a few major languages. Even if multi-lingual operating systems are sometimes beyond reach, at the very least priority should be given to comprehensive thesauri and other means of ensuring that the pragmatic advantages of standardisation do not endanger the richness of human diversity.
- b. Huge progress is being made throughout Europe in harnessing digital technology for the benefit of cultural heritage, especially in respect of more rapid access to it. It is important, in order not to waste limited resources, to share experience and develop common operating methods which avoid having to resolve the same practical problems several times.
- c. Digital approaches have great educational potential, but this is to some extent hindered by the need to seek a just accommodation between the desire for the greatest possible free access and the need to give fair reward to those who create or own digital materials. This is a general problem, not one restricted to the cultural heritage sphere, and is likely to be addressed internationally as trade in information grows ever faster.
- d. Many cultural activities already take place in a digital environment, creating materials which form an addition to cultural heritage. In addition to such “born-digital” material, many physical cultural heritage assets are translated into digital copies. There is a need to ensure that the primary resource – the “original” – is not neglected in the excitement of moving to the “virtual”. This need exists no less for “born-digital” material as for pre-existing material: already new technology tends to render older material inaccessible without costly translation.

Section IV – Monitoring and co-operation

This Section sets out how the Parties are expected to work together towards the Convention’s objectives, laying particular stress upon monitoring of progress as the source of priorities for collaborative action.

Article 15 – Undertakings of the Parties

Article 16 – Monitoring mechanism

Articles 15 and 16 respectively set out the responsibilities of the Parties and of the Council of Europe in creating, maintaining and using a system of monitoring which can guide future actions.

The broadly defined objectives of the Framework Convention will, by their nature, be harder to monitor than those of narrower, more specific Conventions. It may be anticipated that qualitative monitoring based on agreed indicators will be more useful, and that simply assembling facts from each country about numbers of protected or preserved heritage items will be of less importance.

Early agreement on specific monitoring mechanisms is important, and it is envisaged that the starting points will be the existing systems HEREIN (European Heritage Network) and the COMPENDIUM of Cultural Policies, which would be adapted to meet the needs of monitoring Council of Europe Conventions more effectively. Monitoring should be seen primarily as the foundation of a dynamic process for sharing and developing good practice rather than an onerous obligation.

To take advantage of modern techniques of information management, and in pursuit of operational efficiency, the Convention takes a different approach to that applied in earlier Conventions. Rather than requiring Parties to submit regular reports, the

Convention substitutes the requirement to provide input to a shared information system, to be managed by the Council of Europe advised by the relevant Steering Committee.

Such an approach is intended to allow Parties to contribute, expand and amend information about their own national situation much more flexibly, without the need to register formal reports on every aspect at one time. This, in turn, should ensure

that the data in the system is more likely to be updated, allowing Parties and the Council of Europe to maintain an overview of the state of implementation.

The system will be drawn upon whenever required to provide synthetic reports or material for analysis, either across the whole scope of the Convention or dealing with specific aspects. It will form the basis for performing an “observatory function” which develops in response to the needs of the Parties.

Article 16 also provides for the possibility of seeking opinions of the monitoring committee on legal interpretation and of undertaking an evaluation of the practicalities of implementation. The initiative for such demands would come from the Parties.

Article 17 – Co-operation in follow-up activities

Without follow-up action, monitoring would serve little purpose, and Article 17 requires the results of monitoring and analysis to be deployed to prioritise collaborative activities intended to progress the objectives of the Convention. The linkage of subsequent activities to the monitoring process is important, as it will help to avoid diversion of precious resources to activities which, while interesting in themselves, may not be of high priority in the overall perspective. A further source of inspiration for activities will lie in the general programmes of technical co-operation, as developed, when appropriate, by the members of the Council of Europe, upon common agreement, focused on particular geographical areas.

Finally, it should be noted that priority is given to activities which support the European dimension.

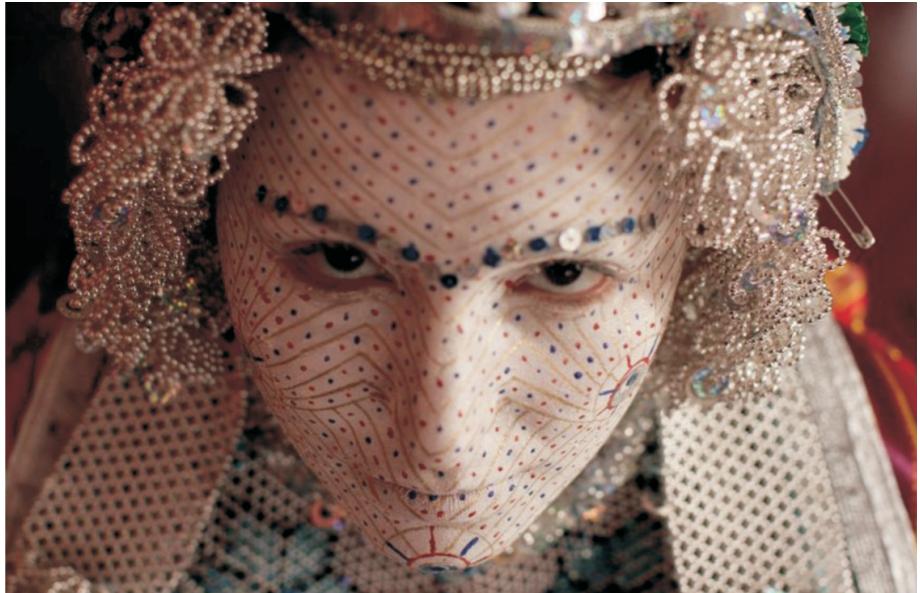
Section V – Final clauses

Articles 18 to 23 conclude the Convention, covering the customary procedures for all Conventions: signature, entry into force, accession, territorial application, denunciation, amendments and notifications.

Article 20 requires explanation. It is normal to allow Parties to specify which parts of the territory under their jurisdiction will be subject to the provisions of a Convention. This provision is not intended to permit Parties to exclude major parts of their territories. Rather, it accommodates the historical and legal status of certain

territories under the jurisdiction of states Party which have the right separately to accept or reject conventions affecting their internal affairs. This Article also allows each Party subsequently to adjust the territorial application of the Convention.

(*) A remark is necessary here about a difficulty in correspondence between the English and the French versions of the text. In Articles 5 and 10 “valoriser” has been used in French. In English “valorise” has a much narrower meaning, so “valoriser” has been translated as “accord value” (Article 5) and “make full use of” (Article 10).

*Face painting, marital ritual in village Lubinje, Dragash/Dragaš
Dekorim fytyre, ritual martesor në fshatin Lubinje, Dragash
Šaranje, obred venčanja u selo Ljubinje, Dragaš
Photo/Foto: Yll Çitaku*

Konventa Kuadër e Këshillit të Evropës Për Vlerën e Trashëgimisë Kulturore për Shoqerinë

Faro, 27.X.2005

Preambulë

Shtetet anëtare të Këshillit të Evropës nënshkruuese të kësaj Konverte,

Duke pasur parasysh se një ndër qëllimet e Këshillit të Evropës është arritja e një uniteti me të madh ndërmjet shteteve anëtare për garantimin dhe përbashjen e idealeve dhe parimeve, të bazuara në respektimin e të drejtave të njeriut, demokracisë dhe shtetit të së drejtës, që përbëjnë trashëgiminë e tyre të përbashkët;

Duke pranuar nevojën e vendosjes së njerëzve dhe vlerave njerëzore në qendër të një koncepti të zgjeruar dhe ndërdisiplinor të trashëgimisë kulturore;

Duke theksuar vlerën dhe potencialin e trashëgimisë kulturore kur ajo përdoret me maturi si burim për zhvillimin e qëndrueshëm dhe cilësinë e jetës në një shoqëri që zhvillohet vazhdimi;

Duke pranuar se çdo person gëzon të drejtën e përfshirjes në trashëgiminë kulturore të përzgjedhur prej tij ndërsa respekton të drejtat dhe liritë e të tjerëve, si aspekt i së drejtës së tij përmarrë pjesë lirisht në të drejtën kulturore të mishëruar në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut (1948) dhe të garantuar nga Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (1966);

Të bindura për nevojën e përfshirjes së të gjithëve në shoqëri në procesin vijues të përcaktimit dhe menaxhimit të trashëgimisë kulturore;

Të bindur për rëndësinë e parimit të politikave të trashëgimisë dhe iniciativave arsimore që trajtojnë të gjitha trashëgimitë kulturore në mënyrë të barabartë dhe, në këtë mënyrë, nxisin dialogun ndërmjet kulturave dhe rajoneve;

Duke iu referuar instrumenteve të ndryshme të Këshillit të Evropës, në veçanti Konventës Evropiane Kulturore (1954), Konventës për Mbrojtjen e Trashëgimisë Arkitekturore të Evropës (1985), Konventës Evropiane për Mbrojtjen e Trashëgimisë Arkeologjike (1992, e rishikuar) dhe Konventës Evropiane për Peizazhin (2000);

Të bindur për rëndësinë e krijimit të një kuadri evropian për bashkëpunimin në procesin dinamik të futjes në fuqi të këtyre parimeve;

Ranë dakord si më poshtë:

Seksioni I – Objektivat, përkufizimet dhe parimet

Neni 1 – Objektivat e Konventës

Palët në Konventë bien dakord të:

- a njojin se të drejtat e lidhura me trashëgiminë kulturore janë pjesë përbërëse e të drejtave pér pjesëmarrje në jetën kulturore, siç përcaktohet në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut;
- b njojin përgjegjësinë individuale dhe kolektive pér trashëgiminë kulturore;
- c theksojnë se ruajtja e trashëgimisë kulturore dhe e përdorimit të saj të qëndrueshëm kanë si objektiv zhvillimin njerëzor dhe cilësinë e jetës;
- d marrin masat e nevojshme pér zbatimin e dispozitave të kësaj Konverte në lidhje me:
 - rolin e trashëgimisë kulturore në krijimin e një shoqërie të paqme dhe demokratike dhe në proceset e zhvillimit të qëndrueshëm dhe nxitjen e diversitetit kulturor;
 - sinergji më të madhe të kompetencave ndërmjet të gjithë aktorëve publikë, institucionalë dhe privatë.

Neni 2 – Përkufizime

Për qëllimet e kësaj Konverte,

- a trashëgimia kulturore është një grup burimesh të trashëguara nga e shkuara, të identifikuara nga njerëzit si reflektim dhe shprehje e vlerave, besimeve, njojurisë dhe traditave gjithnjë e në zhvillim, pavarësisht nga pronësia. Ajo përfshin të gjitha aspektet e mjedisit që vijnë si rezultat i ndërveprimit ndërmjet njerëzve dhe vendeve gjatë kohës;
- b një komunitet trashëgimie përbëhet nga njerëz që vlerësojnë aspekte specifike të trashëgimisë kulturore që ata duan të ruajnë dhe të transmetojnë pér brezat më pas, brenda kuadrit të veprimit publik.

Neni 3 – Trashëgimia e përbashkët e Evropës

Palët zotohen të nxisin kuptimin e trashëgimisë së përbashkët të Evropës, e cila përbëhet nga:

- a të gjitha format e trashëgimisë kulturore në Evropë, të cilat së bashku përbëjnë një vlerë burimore të përbashkët pér përkujtimin,

kuptimin, identitetin, kohezionin dhe kreativitetin, dhe

- b idealet, parimet dhe vlerat që rrjedhin nga eksperiencia e përfituar nëpërmjet progresit dhe konflikteve në të shkuarën, të cilat forcojnë zhvillimin e një shoqërie të paqme dhe të qëndrueshme, bazuar në respektimin e të drejtave të njeriut, demokracisë dhe shtetit të së drejtës.

Neni 4 – Të drejtat dhe përgjegjësitë që lidhen me trashëgiminë kulturore

Palët pranojnë se:

- a çdokush, individualisht ose në mënyrë kolektive, ka të drejtë të përfitojë nga trashëgimia kulturore dhe të kontribuojë për pasurimin e saj;
- b çdokush, individualisht ose në mënyrë kolektive, ka përgjegjësinë e respektimit të trashëgimisë kulturore të tij, dhe, si rezultat, ka po aq përgjegjësinë e respektimit të trashëgimisë së tij, dhe, si rezultat, ka po aq përgjegjësinë e respektimit dhe të trashëgimisë së përbashkët të Evropës;
- c ushtrimi i të drejtës për trashëgimi kulturore mund të jetë subjekt vetëm i kufizimeve që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike për mbrojtjen e interesit publik dhe të drejtave dhe lirive të tij.

Neni 5 – E drejta dhe politikat e trashëgimisë kulturore

Palët zotohen të:

- a njojin interesin publik të lidhur me elementët e trashëgimisë kulturore, në përputhje me rëndësinë e tyre në shoqëri;
- b zgjerojnë vlerën e trashëgimisë kulturore nëpërmjet identifikimit, studimit, interpretimit, mbrojtjes, ruajtjes dhe prezantimit;
- c sigurojnë, në kuadrin specifik të secilës palë, se ekzistojnë dispozitat legislative për ushtrimin e së drejtës së trashëgimisë kulturore, siç përkufizohet në nenin 4;
- d nxisin një frymë ekonomike dhe sociale që mbështet pjesëmarrjen në aktivitetet e trashëgimisë kulturore;
- e nxisin mbrojtjen e trashëgimisë kulturore si faktor kryesor në objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm, diversitetit kulturor dhe kreativitetit bashkëkohor, të mbështetura bashkërisht;
- f njojin vlerën e trashëgimisë kulturore që gjendet në territoret nën juridikcionin e tyre, pavarësisht nga origjina e saj;

g formulojnë strategji të integruara për lehtësimin e zbatimit të dispozitave të kësaj Konvente.

Neni 6 – Efektet e Konventës

Asnjë dispozitë e kësaj Konvente nuk interpretohet si:

- a kufizim ose cenim i të drejtave të njeriut dhe lirive themelore që garantohen në instrumentet ndërkombëtare, në veçanti në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut dhe Konventën për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore;
- b nxitje e dispozitave më të favorshme për trashëgiminë dhe mjedisin kulturor të përfshira në instrumente të tjera ligjore kombëtare dhe ndërkombëtare;
- c krijim i të drejtave të zbatueshme.

Sekzioni II –Kontributi i trashëgimisë kulturore në zhvillimin shoqëror dhe njerëzor

Neni 7 – Trashëgimia dhe dialogu kulturor

Nëpërmjet organeve publike dhe organeve të tjera përgjegjëse, palët angazhohen të:

- a inkurajojnë reflektimin mbi etikën dhe metodat e prezantimit të trashëgimisë kulturore si dhe respektimin e diversitetit të interpretimeve;
- b krijojnë procese pajtimi për të trajtuar në mënyrë të barabartë situatat ku vlerat kontradiktore vendosen në të njëjtën trashëgimi kulturore nga komunitete të ndryshme;
- c zhvillojnë njohuri të trashëgimisë kulturore si burim për lehtësimin e bashkëjetesës në paqe duke nxitur besimin dhe të kuptuarin e ndërsjellë, me synim zgjidhjen dhe parandalimin e konflikteve;
- d integrojnë këto qasje në të gjitha aspektet e formimit dhe trajnimit vazhdues.

Neni 8 – Mjedisi, trashëgimia dhe cilësia e jetës

Palët zotohen të përdorin të gjitha aspektet e trashëgimisë të mjedisit kulturor për të:

- a pasuruar proceset e zhvillimit ekonomik, politik, social dhe të planifikimit urban, duke ju drejtuar vlerësimeve të ndikimit të trashëgimisë kulturore dhe miratimit të strategjive lehtësuese kurdo është e mundur;
- b nxisin një qasje të integruar të politikave që kanë të bëjnë me diversitetin

- kulturor, biologjik, gjeologjik dhe të peizazhit, për të arritur një ekuilibër ndërmjet këtyre elementeve;
- c forcojnë kohezionin social duke nxitur ndjenjën e përgjegjësisë së përbashkët për vendet ku jetojnë njerëzit;
 - d nxisin objektivin e cilësisë nëpërmjet shtesave bashkëkohore në mjeshtëri, pa cenuar vlerat e tij kulturore.

Neni 9 – Përdorimi i qëndrueshëm i trashëgimisë kulturore

Për të ruajtur trashëgiminë kulturore palët zotohen të:

- a nxisin respektimin e integritetit të trashëgimisë kulturore duke siguruar se vendimet rreth ndryshimit përfshijnë të kuptuarin e vlerave kulturore përkatëse;
- b përkufizojnë dhe nxisin parimet për menaxhim të qëndrueshëm dhe inkurajojnë mirëmbajtjen e tyre;
- c sigurojnë se të gjitha rregulloret teknike marrin parasysh kërkesat e veçanta të ruajtjes së trashëgimisë kulturore;
- d nxisin përdorimin e materialeve, teknikave dhe aftësive bazuar në tradita, dhe të shfrytëzojnë potencialin e tyre për aplikacione bashkëkohore;
- e nxisin punën me cilësi të lartë nëpërmjet sistemeve të kualifikimeve profesionale dhe akreditimit për individët, bizneset dhe institucionet.

Neni 10 – Trashëgimia kulturore dhe aktiviteti ekonomik

Në mënyrë që të përdoret plotësisht potenciali i trashëgimisë kulturore si faktor në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, palët zotohen të:

- a rrisin ndërgjegjësimin dhe të përdorin potencialin ekonomik të trashëgimisë kulturore;
- b marrin parasysh karakterin dhe interesat specifike të trashëgimisë kulturore gjatë hartimit të politikave ekonomike; dhe
- c sigurojnë se këto politika respektojnë integritetin e trashëgimisë kulturore pa kompromentuar vlerat e saj të brendshme.

Seksioni III –Përgjegjësitet e përbashkëta për trashëgiminë kulturore dhe pjesëmarrjen publike

Neni 11 – Organizimi i përgjegjësive publike për trashëgiminë kulturore

Në menaxhimin e trashëgimisë kulturore, palët zotohen të:

- a nxisin një qasje të integruar dhe të mirë-informuar të organeve publike në të gjithë sektorët dhe në të gjitha nivelet;
- b zhvillojnë kuadre ligjore, financiare dhe profesionale që bëjnë të mundur veprime të përbashkëta të organeve publike, ekspertëve, pronarëve, investitorëve, bizneseve, organizatave jo-qeveritare dhe shoqërisë civile;
- c zhvillojnë mënyra të reja bashkëpunimi ndërmjet organeve publike dhe aktorëve të tjerë;
- d respektojnë dhe inkurajojnë iniciativa vullnetare që plotësojnë rolet e organeve publike;
- e inkurajojnë organizatat jo-qeveritare të lidhura me ruajtjen e trashëgimisë të veprojnë në interes të publikut.

Neni 12 – Aksesi në trashëgiminë kulturore dhe pjesëmarrjen demokratike

Palët zotohen të:

- a inkurajojnë çdokënd të marrë pjesë në:
 - procesin e identifikimit, studimit, interpretimit, mbrojtjes, ruajtjes dhe prezantimit të trashëgimisë kulturore;
 - reflektimin publik dhe debatin për mundësitë dhe sfidat që paraqet trashëgimia kulturore;
- b marrin parasysh vlerën që çdo komunitet trashëgimie i bashkëngjit trashëgimisë kulturore me të cilën identifikoohen;
- c njojin rolin e organizatave vullnetare si partnerë në aktivitete dhe si kritikë konstruktivë të politikave të trashëgimeve kulturore;
- d marrin hapa për përmirësimin e qasjes ndaj trashëgimisë, në veçanti ndërmjet të rinjve dhe personave me aftësi të kufizuara, në mënyrë që të rritet ndërgjegjësimi rrith vlerave të trashëgimisë kulturore, nevojës për mirëmbajtjen dhe ruajtjen e saj dhe përfitimeve që mund të rrjedhin prej saj.

Neni 13 – Trashëgimia kulturore dhe njohuria mbi të

Palët zotohen të:

- a lehtësojnë përfshirjen e dimensionit të trashëgimisë kulturore në të gjitha nivelet e arsimit, jo domosdoshmërisht si lëndë e veçantë, por si bazë të frytshme për studime në lëndë të tjera;
- b forcojnë lidhjen ndërmjet arsimimit për trashëgiminë kulturore dhe trajnimit profesional;
- c forcojnë kërkimin ndërdisiplinor për trashëgiminë kulturore, komunitetet e trashëgimisë, mjedisin dhe marrëdhënien ndërmjet tyre;
- d inkurajojnë trajnimin vazhdues profesional dhe shkëmbimin e njohurive dhe aftësive si brenda dhe jashtë sistemit arsimor.

Neni 14 – Trashëgimia kulturore dhe shoqëria e informacionit

Palët zotohen të zhvillojnë përdorimin e teknologjisë dixhitale për rritjen e qasjes ndaj trashëgimisë kulturore dhe përfitimeve që rrjedhin prej saj nëpërmjet:

- a inkurajimit të iniciativave që nxisin cilësinë e përbajtjeve dhe përpjekjet për të siguruar diversitetin e gjuhëve dhe kulturave në shoqërinë e informacionit;
- b mbështetjes së standardeve ndërkontaktore për studimin, ruajtjen, zgjerimin dhe sigurinë e trashëgimisë kulturore ndërsa luftohen trafiqet e paligjshme në pronësinë kulturore;
- c kërkimit të zgjidhjes së pengesave për të pasur akes në informacion në lidhje me trashëgiminë kulturore, në veçanti për qëllime arsimore, ndërsa mbrohen të drejtat e pronësisë intelektuale;
- d pranimit se krijimi i përbajtjeve dixhitale lidhur me trashëgiminë nuk cenojnë ruajtjen e trashëgimisë ekzistuese.

Seksioni IV –Monitorimi dhe bashkëpunimi

Neni 15 – Sipërmarrjet e palëve

Palët zotohen të:

- a zhvillojnë, përmes Këshillit të Evropës, një funksion monitorues që mbulon legjislacionet, politikat dhe praktikat që kanë të bëjnë me trashëgiminë kulturore, në përputhje me parimet e parashikuara nga kjo Konventë;

b mirëmbajnë, zhvillojnë dhe japid të dhëna për një sistem të përbashkët informacioni, i aksesueshëm për publikun, i cili lehteson vlerësimin e mënyrës sesi secila Palë i realizon angazhimet e marra sipas kësaj Konverte.

Neni 16 – Mekanizmi i monitorimit

- a Komiteti i Ministrave, në përputhje me Nenin 17 të Statutit të Këshillit të Evropës, emëron një komitet të posaçëm ose cakton një komitet ekzistues për të monitoruar zbatimin e Konventës, i cila autorizohet të hartojë rregullat e sjelljes të punës për të cilën është ngarkuar;
- b Komiteti i caktuar:
 - harton rregulloren, sipas nevojës;
 - menaxhon sistemin e përbashkët të informacionit, përmendur në nenin 15, duke pasur informacion në lidhje me mjetet nëpërmjet të cilave realizohen angazhimet e kësaj Konverte;
 - me kërkesë të një ose më shumë palëve, jep mendim këshillimor për çdo çështje që lidhet me interpretimin e Konventës, duke marrë parasysh instrumentet ligjore të Këshillit të Evropës;
 - me iniciativë të një ose më shumë palëve, bën vlerësimin e çdo aspekti të zbatimit në Konventë;
 - nxit zbatimin ndërsektorial të kësaj Konverte e duke bashkëpunuar me komisione të tjera dhe duke marrë pjesë në iniciativa të tjera të Këshillit të Evropës;
 - i raporton Komitetit të Ministrave për aktivitete e tij.

Komiteti mund të përfshijë ekspertë dhe vëzhgues në punën e tij.

Neni 17 – Bashkëpunimi në aktivitetet pasuese

Palët angazhohen të bashkëpunojnë me njëra-tjetrën dhe nëpërmjet Këshillit të Evropës në ndjekjen e qëllimeve dhe objektivave të kësaj Konverte, dhe në veçanti në nxitjen e njohjes së trashëgimisë së përbashkët të Evropës, nëpërmjet:

- a krijimit të strategjive bashkëpunuese për të trajtuar përparësitë e identifikuara nëpërmjet procesit të monitorimit;
- b nxitjes së aktiviteteve shumëpalëshe dhe ndërkufitare dhe zhvillimit të rrjeteve për bashkëpunimin rajonal në mënyrë që të zbatohen këto strategji;

- c shkëmbimit, zhvillimit, kodifikimit dhe sigurimit të shpërndarjes së praktikave të mira;
- d informimit të publikut rreth qëllimeve dhe zbatimit të kësaj Konvente. Çdo palë, nëpërmjet marrëveshjeve të ndërsjella, mund të bëjë rregullime financiare për lehtësimin e bashkëpunimit ndërkombëtar.

Seksioni V –Klauzola përfundimtare

Neni 18 – Nënshkrimi dhe hyrja në fuqi

- a Kjo Konventë është e hapur për nënshkrim për shtetet anëtare të Këshillit të Evropës.
- b Ajo është subjekt ratifikimi, pranimi ose miratimi. Instrumentet e ratifikimit, pranimit ose miratimit depozitohen tek Sekretari i Përgjithshëm i Këshillit të Evropës.
- c Konventa hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej tremuajsh nga data në të cilën dhjetë shtete anëtare të Këshillit të Evropës do të kenë shprehur pëlqimin e tyre për të nënshkruar Konventën në përpunje me dispozitat e paragrafit të mëparshëm.
- d Për çdo shtet nënshkrues, që shpreh më pas pëlqimin e tij për të respektuar Konventën

Konventa hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej tre muajsh pas datës së depozitimit të instrumentit të ratifikimit, pranimit apo miratimit.

Neni 19 – Pranimi

- a Pas hyrjes në fuqi të kësaj Konvente, Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës mund të ftojë Komunitetin Evropian si dhe çdo shtet evropian jo anëtar të Këshillit të Evropës të aderojë në këtë Konventë, nëpërmjet një vendimi të marrë me shumicën e parashikuar në nenin 20 pikë d. të Statutit të Këshillit të Evropës, dhe me unanimitetin e votave të shteteve Palë që kanë të drejtën e përfaqësimit në Komitetin e Ministrave.
- b Për çdo shtet aderues apo për Komunitetin Evropiane në rast aderimi, kjo Konventë hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej tre muajsh pas datës së depozitimit të instrumentit të aderimit pranë Sekretarit të Përgjithshëm të Këshillit të Evropës.

Neni 20 – Zbatimi territorial

- a Çdo shtet në çastin e nënshkrimit apo të depozitimit të instrumentit të tij ratifikues, pranues, miratues apo aderues mund të caktojnë territorin apo territorret për të cilat zbatohet kjo Konventë.
- b Secila Palë, nëpërmjet një deklarate drejtuar Sekretarit të Përgjithshëm të Këshillit të Evropës, në çdo kohë të mëvonshme mund ta shtrijë zbatimin e kësaj Konverte në çdo territor tjetër të përcaktuar në deklaratë. Për këtë territor Konventa hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej tre muajsh pas datës së marrjes së deklaratës nga Sekretari i Përgjithshëm.
- c Çdo deklaratë e bërë në bazë të dy paragrafëve të mësipërm mund të tërhiqet për sa i përket çdo territori të përcaktuar në këtë deklaratë, nëpërmjet një njoftimi drejtuar Sekretarit të Përgjithshëm të Këshillit të Evropës. Tërheqja hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe gjashtëmuajore pas datës së marrjes së njoftimit nga Sekretari i Përgjithshëm.

Neni 21 – Denoncimi

- a Secila Palë mund ta denoncojë këtë Konventë në çdo kohë duke i drejtuar një njoftim Sekretarit të Përgjithshëm të Këshillit të Evropës.
- b Denoncimi do të hyjë në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej gjashtë muajsh pas datës së marrjes së njoftimit nga Sekretari i Përgjithshëm.

Neni 22 – Ndryshimet

- a Secila Palë ose Komitetet e Ekspertëve të përmendura në nenin 16 mund të propozojnë ndryshime lidhur me këtë Konventë.
- b Çdo propozim për ndryshim i njoftohet Sekretarit të Përgjithshëm të Këshillit të Evropës, i cili ia komunikon propozimin shteteve anëtarë të Këshillit të Evropës, palëve të tjera dheçdo shteti evropian jo anëtar si dhe Komunitetit Evropian të ftuar të aderojë në këtë Konventë në përputhje me dispozitat e nenit 19.
- c Çdo propozim për ndryshim shqyrtohet nga komiteti, i cili tekstin e miratuar me shumicë të cilësuar prej tre të katërtave të palëve të përfaqësuara në të ia paraqet për miratim përfundimtar Komitetit të Ministrave. Pas miratimit nga Komiteti i Ministrave me shumicën e parashikuar në nenin 20 pika d. të Statutit të Këshillit të Evropës dhe me unanimitetin e votave të përfaqësuesve të shteteve palë të përfaqësuara në Komitetin e Ministrave, teksti i përcillet palëve për pranim.

- d Për palët që i kanë pranuar, çdo ndryshim hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej tre muajsh pas datës në të cilën tre shtete anëtarë të Këshillit të Evropës kanë informuar Sekretarin e Përgjithshëm pér pranimin e tij. Në lidhje me palët që i pranojnë ndryshimet më pas, ndryshimi hyn në fuqi ditën e parë të muajit që pason përfundimin e një periudhe prej tre muajsh pas datës në të cilën pala në fjalë informon Sekretarin e Përgjithshëm pér pranimin e ndryshimit.

Neni 23 – Njoftimet

Sekretari i Përgjithshëm i Këshillit të Evropës njofton shtetet anëtarë të Këshillit të Evropës, çdo shtet që ka aderuar ose është ftuar të aderojë në këtë Konventë dhe Komunitetin Evropian që ka aderuar ose është ftuar të aderojë pér:

- a çdo nënshkrim;
- b depozitimini e çdo instrumenti ratifikues, pranues, miratues apo aderues;
- c çdo datë të hyrjes në fuqi të kësaj Konverte, në përputhje me nenet 18, 19, dhe 20;
- d çdo propozim pér ndryshim të miratuar në përputhje me nenin 22.
- e çdo akt, deklaratë, njoftim ose komunikim tjeter të lidhur me këtë Konventë.

Kjo Konventë nënshkruhet nga të nënshkruarit, rregullisht të autorizuar pér këtë qëllim, në prani të tyre.

Bërë në Faro, më 27 tetor 2005, në anglisht dhe në frëngjisht, ku të dy tekstet janë njëloj të barasvlershëm, në një kopje të vetme që do të depozitohet në arkivat e Këshillit të Evropës.

Sekretari i Përgjithshëm i Këshillit të Evropës do t'i dërgojë kopje të certifikuara të kësaj Konverte secilit prej shteteve anëtarë të Këshillit të Evropës, si dhe çdo shteti tjeter ose Komunitetit Evropian të ftuar pér të aderuar në këtë Konventë.

Filigree works, Prizren
Punime filigrani, Prizren
Filigranski radovi , Prizren

Photo: PCDK project team
Foto: Ekipi i projektit PDKK
Foto: Tim projekta PKRK

Konventa Kuadër e Këshillit të Evropës për Vlerën e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë

Traktati i Lisbonës që ndryshon Traktatin e Bashkimit Evropian dhe Traktatin themelues të Komunitetit Evropian ka hyrë në fuqi më 1 dhjetor 2009. Si rezultat, që prej kësaj date, çdo referencë ndaj Komunitetit Evropian lexohet si Bashkimi Evropian.

Raport shpjegues

I. Konventa Kuadër e Këshillit të Evropës për Vlerën e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë, e hartuar nga një komitet ekspertësh qeveritar nën drejtimin e Komitetit Drejtues për Trashëgiminë Kulturore, u miratua nga Komiteti i Ministrave në takimin e 941-të të Zëvendës Ministrave, organizuar më 13 tetor 2005. Konventa u hap për nënshkrim nga shtetet anëtare të Këshillit të Evropës më 27 tetor 2005 në Faro.

II. Teksti i raportit shpjegues i përgatitur nga komiteti i ekspertëve, i cili ju dërgua Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës nuk përbën një instrument që jep interpretim zyrtar të tekstit të Konventës, megjithëse ai mund të lehtësojë kuptimin e kontekstit dhe dispozitave të Konventës.

Shënim paraprak

Kjo është një Konventë Kuadër. Ajo parashikon parimet dhe fushat e gjera për veprim të rëna dakord nga Palët. Asnjë dispozitë e kësaj Konverte nuk është e aftë t'i japë të drejta individëve vetëm nëpërmjet ratifikimit kombëtar, pa veprim legjislativ nga seculi nga shtetet palë. Funksionimi i kësaj Konverte është objekt i rregullave të zakonshme për traktatet ndërkombëtare, siç parashikohet nga Konventa e Vjenës për të Drejtën e Traktateve (1969).

A. Objektivat dhe zanafilla e Konventës

Objektivat

Konventa erdhi si rezultat i dëshirës së Komitetit të Ministrave për të pasur një kuadër reference për politikat e trashëgimisë, në veçanti në kuadrin e të drejtave dhe të përgjegjësive në këtë fushë dhe të përfitimeve pozitive që mund të krijohen nga harqimi dhe përdorimi i trashëgimisë si kapital kulturor, me synimin e mbështetjes së instrumenteve ekzistuese të Këshillit të Evropës që merren me aspekte më specifike të trashëgimisë kulturore. Një kuadër i plotë dhe gjithëpërfshirës u gjykua i nevojshëm për të siguruar trashëgiminë kulturore e për t'i dhënë asaj vendin e duhur në qendër të një vizioni të ri për një zhvillim të qëndrueshëm.

Instrumentet ekzistuese nuk afirmojnë rëndësinë në rritje të trashëgimisë kulturore në lidhje me:

- zhvillimin e qëndrueshëm: trashëgimitë kulturore konsiderohen si burime të çmuara në integrimin e dimensioneve të ndryshme të zhvillimit: ato kulturore, ekologjike, ekonomike, sociale dhe politike. Trashëgimia kulturore është e vlefshme në vetvete dhe për kontributin që mund të japë për politika të tjera;
- globalizimin: trashëgimitë kulturore janë burime për mbrojtjen e diversitetit kulturor dhe jepin nocionin e vendit përballë standardizimit në rritje;
- ndërgjegjësimit të ri të dimensionit të identitetit kulturor në konflikte: trashëgimitë kulturore janë burime për zhvillim dialogu, debati demokratik dhe hapje ndërmjet kulturash.

Zanafilat

Zyrtarisht Konventa i ka rrënjet në punën e Këshillit të Evropës për “Trashëgiminë, Identitetin dhe Diversitetin”, pas Konferencës së 4-rt të Ministrave përgjegjës për Trashëgiminë Kulturore (Helsinki, maj 1996), e cila në vetvete u organizua si përgjigje ndaj shkatërrimit të trashëgimisë kulturore gjatë konflikteve të kohëve të fundit brenda Evropës.

Pas Konferencës së 5-të Evropiane të Ministrave përgjegjës për Trashëgiminë Kulturore (Portorož, prill 2001), Zëvendës Ministrat, në takimin e tyre të 759-të i dhanë udhëzime Komisionit të Trashëgimisë Kulturore të atëhershëm (CC-PAT) të hartonte një draft të një protokolli shtesë për Konventën e Grénadës (trashëgimia arkitekturore, 1985) dhe, nëse ishte e nevojshme, dhe për Konventën e Valetës (trashëgimia arkeologjike, 1992) për të përcaktuar: *“një parim universal për mbrojtjen dhe zgjerimin e trashëgimisë përfaqësuese të formave të ndryshme të shprehjes kulturore që janë shfaqur përgjatë historisë në një territor të vetëm, pavarësisht nga kuadri politik aktual të këtij territori”* dhe për të parashikuar *“një mekanizëm pasues për të ndihmuar në kapërcimin e vështirësive të hasura”*.

Por, konsultimet e hershme çuan në përfundimin se protokollet e tillë nuk mund të ofrojnë një bazë mjaftueshmërisht të gjerë për ndjekjen e këtyre objektivave. Edhe të marra së bashku, këto Konventa nuk i trajtojnë të gjitha aspektet e trashëgimisë kulturore siç përcaktohet ajo tanë, në veçanti këto Konventa nuk trajtojnë aspektet e pa-prekshmërisë së trashëgimisë kulturore.

Ky rivlerësim çoi në idenë e krijimit të një instrumenti të ri ligjor për të trajtuar trashëgiminë kulturore si një të tërë, veçanërisht për shkak të konteksteve të reja të globalizimit dhe situatës së re politike në Evropë, por duke parë gjithashtu përtetje Evropës një botë ku vlerat e kulturës dhe të trashëgimisë kulturore janë njohur gjithnjë e më tepër në rritje si jetësore në çdo aspekt të jetës.

Në janar të vitit 2003 Zëvendës Ministrat miratuan termat e referencës për një komitet të përzgjedhur ekspertësh, për të punuar për Komitetin Drejtues për Trashëgiminë Kulturore (CDPAT) për të ndihmuar në hartimin e një projekt konvente kuadër për trashëgiminë kulturore si burim zhvillimi me qëllimet e mëposhtme:

- arritjen e një marrëveshje për një qasje të zgjeruar dhe ndërdisiplinore për trashëgiminë kulturore dhe për konceptin e një trashëgimie të përbashkët evropiane

duke afirmuar parimin e çdo personi për të pasur qasje në trashëgiminë kulturore të përzgjedhur prej tij ose saj, ndërsa respektohen të drejtat dhe liritë e të tjerëve;

- përcaktimin e parimit të trajtimit të drejtë për trashëgimitë që përfaqësojnë traditat e ndryshme kulturore që bashkëjetojnë në territorin evropian;
- angazhimin e Palëve për prezantimin e politikave të trashëgimisë dhe iniciativave arsimore për nxitjen e dialogut ndërkulturor dhe ndërfetar dhe të kuptuarin e ndërsjellë të dallimeve, me qëllimin e parandalimit të konflikteve;
- krijimin e një kuadri mbarë evropian për bashkëpunim në përgatitjen e ndërsjellë të kritereve për zhvillim të qëndrueshëm në përdorimin e njohurive dhe aftësive si burim zhvillimi;
- angazhimin e shteteve për përdorimin e qasjeve të menaxhimit që bazohen në pjesë-marrjen e të gjithë lojtarëve në shoqëri;
- bërjes së propozimeve për ndjekjen e konventës së ardhshme.

Teksti i Konventës u hartua gjatë disa takimeve të komitetit të përzgjedhur të ekspertëve, të mbajtura në Strasburg gjatë vitit 2003 dhe 2004, duke marrë parasysh kontributet e marra nga komitete të tjera të lidhura me trashëgiminë kulturore. Teksti u përfundua nga një grup pune i CDPAT-it, duke marrë parasysh sugjerimet e bëra në mbledhjen plenare të tetorit të vitit 2004. Më pas, byroja e zgjeruar e CDPAT-it bëri disa ndryshime të vogla.

B. Specifika dhe koha e instrumentit të Këshillit të Evropës

Qasja e miratuar është në përputhje me specifikën e Këshillit të Evropës, ndërkohë që sjell risi.

1. Në përputhje me konceptin e “trashëgimisë së përbashkët të Evropës”, formësuar kryesisht nga eksperientat e përbashkëta dhe angazhimi ndaj të drejtave të njeriut dhe parimeve demokratike, Konventa e trajton trashëgiminë si objekt të të drejtave individuale që i japid asaj kuptim. Kjo shmanget pasiguritë e ndryshimit të përkufizimeve të trashëgimive, duke ju referuar parimit të të drejtave dhe lirive kryesore të njeriut (Neni 4 ndjek ekzaktësisht logikën e interpretimit të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut). Konventa për Trashëgiminë Kulturore e trajton trashëgiminë si “burim” (Preambula, paragrafi 1) dhe si “vlerë burimore” për ushtrimin e lirive (Preambula, paragrafi 3 dhe neni 2).

2. Teksti trajton dhe të drejtën për trashëgimi kulturore (neni 4), që e shpreh si dimension të drejtës për të marrë pjesë në jetën kulturore të komunitetit (Neni 1) dhe të drejtën për arsimim (Preambula, paragrafi 4, duke cituar nenin 27 të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut dhe nenin 13 dhe 15 të Konventës Ndërkombëtare për të Drejta Ekonomike, Sociale dhe Kulturore). Në këtë mënyrë janë shmanget të gjitha referencat ndaj kulturave ose trashëgimive si subjekte konkrete.

3. Teksti e zhvillon idenë e “trashëgimisë së përbashkët të Evropës” (neni 3) ku

trashëgimia kulturore e përbashkët për evropianët ndërvepron me idealet demokratike, politike dhe sociale të Evropës, për të cilat është rënë dakord, për të zhvilluar idenë e një përgjegjësie të përbashkët evropiane drejt trashëgimisë kulturore. Kjo korrrespondon me karakterin dallues të trashëgimisë kulturore që rezulton nga thellësia dhe shtresëzimi i saj i pasur historik, diversiteti i rajoneve të saj dhe fenomenet e përbashkëta kulturore, produktet e ndërveprimit të kulturave të ndryshme në shekuj.

4. E përkufizuar kështu, trashëgimia kulturore evropiane është burim parësor i angazhit mit demokratik në mbështetje të diversitetit kulturor dhe zhvillimit të qëndrueshëm; po ashtu, ajo është burim prosperiteti dhe uniteti për komunitetet e ndryshme të pranishme në Evropë. Trashëgimia kulturore e Evropës trajtohet në këtë Konventë si “kapital kulturor” nga i cili, nëpërmjet investimit të krijimtarisë dhe përpjekjeve të njerëzve rrjedhin vlerat e pasura dhe të ndryshme kulturore të Evropës moderne. Ruajtja e këtij kapitali kulturor është thelbësore si për vlerën që mbart ai dhe për potencialin e një investimi nga i cili mund të gjenerohet zhvillim kulturor, social dhe ekonomik në të ardhmen.

5. Konventa është në përputhje me tendencat e reja që theksojnë rëndësinë në rritime të vlerave kulturore në mjedis, identitet territorial, karakterin e peizazhit dhe dimensionet mjedisore të trashëgimisë kulturore. Kjo specifikë e bën qartazi dallimin e kësaj Konvente nga instrumentet e mëparshme ndërkombëtare të Këshillit të Evropës dhe instrumentet e UNESCO-s. Konventa parashikon bazën për konceptin e “mjedisit kulturor”.

6. Ideja e trashëgimisë së përbashkët të Evropës lejon qasjen në nocionin e “komuniteteve të trashëgimisë” pasi nuk mund të ketë jetë kulturore pa komunitet (neni 27 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut). Një komunitet trashëgimie këtu përkufizohet si gjeometri variabile (neni 2b), duke shmangur përmendjen e etnicitetit ose të komuniteteve të tjera strikte. Si rezultat, “komunitetet e trashëgimisë” këtu kanë një koncept shumë të ndryshëm nga “komuniteti i trashëgimisë”, i cili është term që ndonjëherë përdoret për të përfshire të gjithë profesionistët e angazhuar në aktivitetet që kanë të bëjnë me trashëgiminë. Konventa përqendrohet në përfitimet e zhvillimit të bashkëpunimit ndërmjet komuniteteve të ndryshme të trashëgimisë që ekzistojnë brenda Evropës.

7. Kjo fushë, më shumë se çdo fushë tjetër, kërkon bashkëpunim ndërkombëtar dhe rajonal për të bashkuar komunitetin e popujve të përfaqësuar në Këshillin e Evropës. Si pasojë, Konventa është e ndryshme nga puna e UNESCO-s

- në lidhje me larminë kulturore: fusha është zgjeruar nga Deklarata Universale e UNESCO-s për Diversitetin Kulturor (2001). Kjo Konventë njeh bashkëpunimin e rëndësishëm ndërmjet trashëgimisë kulturore dhe diversitetit kulturor ndërkohë që përqendrohet kryesisht në mënyrën sesi trashëgimia kulturore mund të përdoret në mënyrë të qëndrueshme për të krijuar kushte ekonomike dhe sociale të favorshme për

mbijetesën e komuniteteve të ndryshme. Mirëmbajtja e diversitetit kulturor përballetë globalizimit është objekti i përpjekjes ndërkombëtare;

- në lidhje me elementët e prekshëm të trashëgimisë: puna e UNESCO-s në nivel global vazhdon të funksionojë në bazë sektorësh, duke krijuar një listë asetesh kryesore të konsideruara si trashëgimi botërore, ndërsa kjo Konventë e trajton trashëgiminë kulturore në përgjithësi;

- në lidhje me aspektet e paprekshme të trashëgimisë kulturore, ku kjo Konventë përqendrohet kryesisht në vlerat e atribuara, dhe jo në elementët materialë ose jomaterialë të cilat kombinohen për të formuar trashëgimi, duke marrë kështu një qasje që është e ndryshme nga Konventa e UNESCO-s për Garantimin e Trashëgimisë Kulturore të Paprekshme (2003).

Kjo është një Konventë që trajton trashëgiminë e zakonshme që u përket të gjithë njerëzve, pa përashtuar trashëgiminë e spikatur.

C. Natyra e Konventës

Një konventë kuadër u mendua se ishte lloji më i përshtatshëm i instrumentit për të zhvilluar një kuadër politikash për epokën e re.

Konventat kuadër përcaktojnë objektiva të gjera dhe identifikojnë fushat e veprimit, si dhe drejtimet për të cilat palët bien dakord të përparojnë. Instrumentet e këtij lloji mund të identifikojnë aktivitete të përgjithshme, por ndryshe nga konventat e zakonshme, ato nuk krijojnë detyrime për veprime specifike. Shpesh ka mjete alternative për arritjen e objektivave, por varet nga palët të përcaktohet rruga më e përshtatshme me traditat e tyre të së drejtës, politikave dhe praktikës, duke marrë gjithmonë parasysh nevojën për tu siguruar se qasjet e tyre janë në përputhje me qasjet e shteteve fqinje ose palët e tjera.

Një konventë kuadër identifikon drejtimin dhe destinacionin e një rrugëtimi ambicioz evropian, por nuk jep një hartë të detajuar rrugëtimi apo një afat kohor specifik. Konventa përfaqëson një mënyrë të re të trajtimit të trashëgimisë kulturore evropiane. Ndërsa instrumentet e mëparshme janë përqendruar në nevojën e ruajtjes së asaj trashëgimie, dhe mënyrën *sesi* të mbrohet ajo, ky instrument identifikon një mori rrugësh përdorimi të trashëgimisë kulturore dhe përqendrohet në *arsyet pse* asaj i duhet dhënë vlerë.

D. Koment i detajuar mbi tekstin e Konventës

Preamble

Preamble jep shkurtimisht temat dhe konteksttin e Konventës.

Ndërsa i referohet ideve dhe parimeve themeluese të Këshillit të Evropës, Konventa e bën të qartë potencialin e trashëgimisë kulturore për të kontribuar për objektivat më të

gjëra të Këshillit të Evropës.

Parografi i dytë përfshin nevojën e marrjes parasysh të vlerave dhe funksioneve njerëzore të trashëgimisë kulturore dhe nevojën për përcaktimin e vetë trashëgimisë kulturore në përgjigje të ndryshimeve të mëdha në shoqëri.

Në paragrafin e tretë, theksimi i vlerës së trashëgimisë kulturore si faktor për zhvillimin e qëndrueshëm shërbën si kujtesë se respektimi i diversitetit dhe identitetit është pjesë e konceptit të qëndrueshmërisë.

Parografi prezanton një ide kyçë: të drejtat e trashëgimisë kulturore. Të drejtat që rrjedhin nga kjo e drejtë dhe pasojat e saj formojnë bazën e përbajtjes novative të kësaj Konverte.

Parografi i pestë specifikon se trashëgimia kulturore e kuptuar si një e mirë publike, justifikon pjesëmarrjen më të gjerë të mundshme demokratike dhe ushtrimin e qytetarisë kulturore.

Parografi i gjashtë thekson rëndësinë e arsimit, ku trashëgimia kulturore mund të përdoret si faktor paqeje në dialogun ndërpersonal dhe ndërkulturor, duke nxitur të kuptuarin e ndërsjellë dhe parandalimin e konflikteve.

Parografi i parafundit kufizohet në citimin e instrumenteve që lidhen ngushtë me temën e kësaj Konverte. Por ndërsa objektivat e kësaj Konverte për zgjerimin dhe intensifikimin e rolit të trashëgimisë kulturore në të gjitha fushat e jetës arrihen gradualisht, do të duhen më shumë instrumente në fusha të ndryshme. Kjo Konventë nuk i zëvendëson instrumentet e mëparshme, por ofron një kuadër më të gjerë social për dispozitat e tyre.

Parografi i fundit thekson nevojën e veprimeve të përbashkëta për të siguruar arritjen mbarë-evropiane të objektivave të Konventës. Për të siguruar se zbatimi i dispozitave të kësaj Konverte krijon lidhjen ndërmjet të drejtave të njeriut dhe vlerave të trashëgimisë në shoqërinë evropiane do të krijohen mekanizmat pasues të monitorimit.

Seksioni I – Objektivat, përkufizimet dhe parimet

Neni 1 – Objektivat e Konventës

Neni 1 përbledh objektivat e konventës nën tre zëra që përfshijnë: ekzistencën e të drejtave që lidhura me trashëgiminë kulturore, që rrjedh si pasojë e pashmangshme e të drejtës ndërkombëtarisht të pranuar për pjesëmarrje në jetën kulturore; faktin se e drejta për trashëgimi kulturore krijon përgjegjësi të pashmangshme ndaj kësaj trashëgimie; faktin që qëllimi përfundimtar pas ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe përdorimit të saj të qëndrueshëm është zhvillimi i një shoqërie njerëzore më demokratike dhe përmirësimi i cilësisë së jetës për të gjithë.

Këto parime përbëjnë bazën e pjesës tjetër të Konventës.

Parografi i fundit (neni 1d) thekson perspektivën e dallueshme të kësaj Konverte, e cila duhet të mbahet parasysh gjatë zbatimit të saj.

Instrumentet ekzistuese që merren me trashëgiminë kulturore i kanë trajtuar asetet e

trashëgimisë kulturore si të prekshme dhe të paprekshme, si diçka që duhet të ruhet për shkak se ato mishërojnë vlera të brendshme ose shkencore, ose për shkak se ato kontribuojnë për diversitetin kulturor. Kjo Konventë bazohet në këtë pozicion, duke marrë qëndrimin se vlera e trashëgimisë kulturore mund të matet dhe nga efektiviteti i kontributeve të saj tek jeta e gjithsekujt në Evropë.

Pasoja e kësaj perspektive është që ruajtja dhe vlerësimi i trashëgimisë duhet të konsiderohet jo si një aktivitet periferik i jetës moderne, por si një veprim thelbësor për të mbështetur dhe vendosur asete që janë shumë të rëndësishme për cilësinë e jetës së përditshme dhe për progresin në të ardhmen. Në terma të gjerë filozofikë, themeli i kësaj Konvente është që pikëpamja funksionale e trashëgimisë kulturore mund dhe duhet të plotësojë pikëpamjen estetike dhe skolastike, gjithmonë me kusht që përdorimet e propozuara të përpushten me parimet e qëndrueshmërisë.

Neni 2 – Përkufizimet

Përkufizimi i “trashëgimisë kulturore” është përkufizimi më i gjerë i bërë nga ndonjë instrument ndërkombe tar deri më sot. Ai i kushton vëmendje të veçantë natyrës ndërakteve të trashëgimisë kulturore, duke njobur se ajo përkufizohet dhe ripërkufizohet nga veprimet e njeriut dhe se nuk duhet të shihet as si statik dhe as si i pandryshueshëm.

Përkufizimi i kushton rëndësi të veçantë dimensionit mjedisor, duke njobur pandashmërinë e ndikimeve njerëzore dhe natyrore në peizazh si dhe kontekstin e trashëguar të mjedisit kulturor. Në këtë mënyrë, ai shkon përtej “mjedisit historik”, i cili ka kryesisht tendencë të trajtojë aspektet e prekshme të mjedisit të trashëgueshëm.

Është e rëndësishme të theksohet përmendja e nocionit të pronësisë. Fakti që një send konsiderohet si trashëgimi kulturore e një ose më shumë komuniteteve ose grupeve të interesit nuk mohon statusin e pronësisë private. Gjithsesi, kufizimet në ushtrimin e të drejtave private mund të justifikohen në interesin e publikut, në përpjesëtim me vlerat që i caktohen objekteve të veçanta. (shih nenin 4c dhe 5a.)

Koncepti i komunitetit të trashëgimisë trajtohet si vetëpërcaktues. Një individ bëhet pjesë e një komuniteti trashëgimie nëse vlerëson trashëgiminë kulturore dhe dëshiron të kalojë në aspektet specifike të trashëgimisë kulturore, në ndërveprim me të tjerët. Pra, një komunitet trashëgimie përkufizohet si gjometri variabel pa iu referuar etnicitetit ose komuniteteve të tjera strikte. Një komunitet i tillë mund të ketë një prejardhje gjeografike të lidhur me një gjuhë ose rajon, ose mund të ketë dhe vlera të përbashkëta humaniste ose lidhje historike të së shkuarës. Por, po ashtu një komunitet trashëgimie mund të shkojë përtej interesave të përbashkët të një lloji tjetër. Për shembull, interes i në arkeologji mund të krijojë një “komunitet arkeologjik”, anëtarët e të cilit lidhen vetëm me trashëgiminë kulturore që lidhet me aktivitetet e tyre, pra ka lidhje me arkeologjinë.

Përkufizimi nuk kërkon veprim. Dikush mund të bëhet anëtar i komunitetit të trashëgimisë thjeshtë duke vlerësuar një trashëgimi kulturore ose duke dëshiruar që ta çojë më tej këtë trashëgimi. Paaftësia individuale mund të parandalojë veprimin, ose madje dhe kontaktin fizik me trashëgiminë kulturore në fjalë pa zhvlerësuar të drejtën e individit

për t'u identifikuar me këtë komunitet.

Neni 3 – Trashëgimia e përbashkët e Evropës

Qëllimi i Konventës për të trajtuar trashëgiminë kulturore të Evropës në kuadrin e tij të gjërë social shprehet nëpërmjet prezantimit të idesë së “trashëgimisë së përbashkët të Evropës”, e cila përbëhet nga dy elementë të pandashëm:

- trashëgimia *kulturore*, e cila përfaqëson një të mirë dhe burim memorie kolektive të popujve në Evropë, dhe;
- trashëgiminë e përbashkët *intelektuale* për një grup vlerash shoqërore të rëna dakord, të rrënjosura në histori, të cilat formojnë “idealin evropian” për mënyrën sesi duhet të funksionojë shoqëria.

Ndërveprimi ndërsjellës e mbështetës i këtyre elementeve përbën një temë të unifikuar të Konventës, dhe zhvillon parimet e rëndësishme të Deklaratës së Dialogut Ndërkulturor dhe Parandalimit të Konflikteve (Deklarata e Opatijës) për respektimin dhe trajtimin e drejtë të “identiteteve dhe praktikave kulturore dhe shprehjen e formave korresponduese të trashëgimisë, me kusht që ato të përputhen me parimet e mbështetura nga Këshilli i Evropës.

Trashëgimia kulturore i ofron përkujtesës së historisë e trazuar të Evropës, gjatë së cilës janë nxjerrë shumë mësimë, konsensus mbi bazë vlerash në shoqëri. Nga ana te tyre, këto vlera çojnë në marrëveshje për ekzistencën e përgjegjësive të përbashkëta për elementë të trashëgimisë kulturore. Kjo perspektivë evropiane bëhet veçanërisht e rëndësishme në lidhje me trashëgiminë kulturore e cila nuk arrin të qëndrojë natyrshëm brenda kufijve politikë modernë.

Neni 4 – Të drejtat dhe përgjegjësitë që lidhen me trashëgiminë kulturore

Neni 4 trajton të drejtat dhe përgjegjësitë e individëve në lidhje me trashëgiminë kulturore.

a. e drejta për trashëgimi kulturore paraqitet si aftësia për t'u përfshirë me trashëgiminë, duke ndihmuar në pasurimin ose plotësimin e saj, si dhe në përfitim nga aktivitete e lidhura me të. Megjithëse jo shprehimisht e dekluar në Konventë, duhet të kuptohet se e drejta për të marrë pjesë përfshin dhe të drejtën për të mos marrë pjesë. Por, mospjesëmarrja duhet të jetë rezultat i përgjedhjes, jo i diktimit nga rrëthana ekonomike, sociale ose politike.

b. përgjegjësia për respektimin e trashëgimisë së tjetrit po aq sa respekton trashëgiminë tënde sugeron mënyrën sesi, nëpërmjet ndërveprimit, trashëgimi të ndryshme kulturore mund të bashkohen për të formuar një trashëgimi të përbashkët.

c. Pika që flet për kufizimin e ushtrimit të të drejtave dhe lirive përkatëse bazohet për interpretim në frymën dhe parashikimet e Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut. Konsideratat

për interes publik (shih 5a), për shembull për mbrojtjen e elementeve të rëndësishëm të trashëgimisë kulturore, duhet të barazpeshohen gjithmonë me nevojën e mbrojtjes së të drejtave individuale të pronësisë.

Neni 5 – E drejta dhe politikat e trashëgimisë kulturore

Neni 5 lidhet me sipërmarrjet politike që janë të nevojshme për të lejuar dhe garantuar ushtrimin e të drejtave të trashëgimisë. Paragrafet janë renditur ashtu me një logjikë që rrjedh nga njohja e interesit publik në elementët e trashëgimisë kulturore, nëpërmjet procesit të identifikimit dhe të kuptuarit, duke çuar në një politikë integrimi respektive për trashëgiminë kulturore në të gjitha dimensionet e zhvillimit me pjesëmarrjen e të gjithëve.

a. është e rëndësishme që interesit të publikut t'i vihen kufij, duke njojur se si mund të bjerë ndesh me interesat private. Duhet të zbatohet parimi i proporcionalitetit pasi jo çdo gjë mund të mbrohet. Është përgjegjësia e palëve të përcaktojnë kriteret për interesin e publikut dhe t'i përkthejnë ato si në nivelin dhe shkallën e masave mbrojtëse që e gjojknë të nevojshme.

b. Ky paragraf zhvillon idenë komplekse të “valorizimit/vlerësimit” (*), duke ndërthurur një zinxhir veprimesh në interesin publik: identifikimin, studimin, interpretimin, mbrojtjen, ruajtjen dhe prezantimin. Ashti si vetë trashëgimia kulturore, ideja e “valorizimit” është shumëdimensionale. Ajo përfshin “dhënen e vlerës” për dimensionin etik, kulturor, ekologjik, ekonomik, social dhe politik të një trashëgimie. Si burim për zhvillimin personal dhe të përbashkët, trashëgimia kulturore është aset që kërkon ruajtje, dhe, si rezultat, valorizimi i saj mund të konsiderohet si një faktor zhvillimi.

c. Siç theksohet në nenin 6c, një konventë kuadër nuk përmban detyrime drejtpërsëdrejti të zbatueshme, por i fton palët të marrin masat e nevojshme nëse masat e nevojshme nuk janë të mjaftueshme.

d. Pranohet se pjesëmarrja në aktivitete të trashëgimisë kulturore lulëzon në një atmosferë mirëqenie dhe besimi ekonomik. Pjesëmarrja mund të veprojë si tregues i shëndetit të shoqërisë.

e. Megjithëse Konventa nuk merret kryesisht me mbrojtjen, pranohet që mbrojtja e trashëgimisë kulturore është thelbësore në mënyrë që ajo të luajë rolet e shumta që priten prej saj.

f. Në arritjen e vendimeve për mënyrën e trajtimit të trashëgimisë kulturore, palët duhet të sigurojnë barazi në procesin e shqyrimit të elementeve të të gjitha trashëgimive kulturore nën juridikacionin e tyre pa diskriminim arbitrar. Për shembull, mund të krijohet një situatë ku një shtet, për shkak të arsyeve historike ose arsyeve të tjera, e gjen veten në kontroll të objekteve të trashëgimisë kulturore të njoitura si të rëndësishme nga shtetet jashtë kufijve

të tyre. Kërkesa është që një trashëgimi e tillë të trajtohet po me aq kujdes sa i kushtohet një objekti trashëgimie kulturore me interes kombëtar për shtetin “pritës”. Konventa nuk parashikon mekanizma, por mund të pritet në mënyrë të arsyeshme që diskutimet dypalëshe dhe shumëpalëshe ndërmjet shteteve të përfshira në mënyrë të drejtpërdrejtë të jenë zgjidhjet më të përshtatshme.

g. Së fundmi, politikat duhet të integrojnë vetë dimensionet e ndryshme në mënyrë që trashëgimitë të lejohen të përdoren si faktorë në zhvillimin e integruar.

Neni 6 – Efektet e Konventës

Neni 6 është dispozita e fundit që përcakton elementët thelbësorë.

a. Dispozitat e këtij instrumenti duhet të interpretohen në përputhje me të drejtat dhe liritë themelore të njeriut. Deklarata Universale e Kombeve të Bashkuara citohet para Konventës Evropiane për shkak të faktit se kjo Konventë Kuadër zhvillon në veçanti nenin 27 të Deklaratës, i cili nuk ka një nen preciz korrespondues as në Konventën Evropiane dhe as në Kartën Sociale.

b. Rregulli i dytë i interpretimit është rregulli i “mos cenimit”. Asnjë dispozitë e kësaj Konverte nuk lë mënjanë një dispozitë të parashikuar nga një instrument tjetër kombëtar ose ndërkombëtar ku (a) dispozitat lidhen të dyja me një aspekt specifik të trashëgimisë kulturore, dhe (b) dispozita në instrumentin tjetër është më e favorshme për trashëgiminë kulturore sesa për dispozitën në këtë Konventë. Në rast dyshimi se çfarë është “më e favorshme”, zgjidhja duhet të bazohet në përgjigjen e pyetjes se çfarë ka më shumë të ngjarë të nxisë objektivat e kësaj Konverte. Ky rregull i lejon një pale të mbajë, ose të krijojë lidhje që shkojnë përtjerë kësaj Konverte, ose të krijojë një instrumenti të ri për të trajtuar disa aspekte që trajtohen përmbledhurazi në këtë Konventë, por që në të ardhmen gjykohet se do të kërkojë një përkufizim më rigoroz dhe marrëveshje me kushte me të forta.

c. Për të siguruar qartësi absolute u mendua e udhës të theksohej se kjo Konventë nuk krijon të drejta të zbatueshme në lidhje me objektet që ajo trajton. Të drejtat e këtij lloji mund të krijohen vetëm me anë të legjislacionit kombëtar.

Seksioni II – Kontributi i trashëgimisë kulturore në shoqëri dhe zhvillimi njerëzor

Nenet e Seksionit II eksplorojnë njëri pas tjetrit dimensionet e ndryshme të zhvillimit të pasuara nga nevoja për të marrë parasysh të drejtën e trashëgimisë kulturore.

Neni 7 – Trashëgimia dhe dialogu kulturor

Neni 7 merret me dialogun dhe marrëdhënien ndërmjet individëve dhe komuniteteve. Ai parashtron katër përgjegjësi të projektuara për të siguruar se trashëgimia kulturore luan rol pozitiv në nxitjen e të kuptuarit të ndërsjellë dhe tolerancës ndërmjet komuniteteve të ndryshme brenda Evropës.

- a. Valorizimi i trashëgimisë kulturore nëpërmjet dialogut ndërkulturor kërkon kërkim dhe debat të vazdueshëm, në veçanti për të trajtuar mosmarrëveshjet që dalin gjatë interpretimit, për shembull, kur një vend i lashtë është i shenjtë për më shumë se një fe. Historia e Evropës është e mbushur me konflikte të shkaktuara ose të pérkeqësuara nga keqinterpretimet e vlerave, besimeve dhe praktikave të komuniteteve të ndryshme.
- b. Mosmarrëveshjet janë me vlerë për debatin demokratik dhe pajtimi ka si synim të marrë parasysh në mënyrë të drejtë të gjitha njohuritë dhe pikëpamjet e paraqitura. Procesi i pajtimit duhet të përfshijë e t'u japë një rol të gjithë aktorëve të interesuar dhe të përdorë eksperiencën e ndryshme të specialistëve, duke përfshirë dhe eksperiencën në nivel ndërkombëtar, nëse është e nevojshme.
- c. Konfliktet shpesh dalin nga keqkuptimet nga njëra anë e vlerave që i bashkëngjiten trashëgimisë së palës tjetër nga kjo e fundit. Kjo është arsyje pse nen i angazhon palët të punojnë për të zhvilluar njohuri për trashëgiminë kulturore të të gjitha komuniteteve kulturore dhe ta përdorin këtë njohuri për këto qëllime.
- d. Zhvillimi i të kuptuarit të trashëgimive kulturore nuk është i mundur në rast se nuk ka politika që sigurojnë integrimin në proceset e formimit dhe trajnimit.

Neni 8 – Mjedisi, trashëgimia dhe cilësia e jetës

Neni 8 trajton aspektet e trashëgimisë kulturore të mjedisit si burim i nevojshëm për kohezionin territorial dhe cilësinë e jetës.

- a. Kohezioni territorial përfshin veprime të vazdueshme të harmonizuara për të integruar dimensionet e ndryshme, duke përfshirë dhe aspektin ekologjik, kulturor, ekonomik dhe social: valorizimi i trashëgimive kulturore është faktor koherence, në masën që aspektë të ndryshme të valorizimit (shih nenin 5 më lart) lidhin sëbashku në një strategji të vetme zhvillimi ndërmarrëdhëniet e ndryshme ndërmjet trashëgimisë kulturore dhe territorit.
- b. Kohezioni i përkufizuar në paragrafin e mëparshëm mund të interpretohet

në mënyrë të kufizuar dhe monokulturore. Nga ana tjeter, është e rëndësishme të konsiderohen territoret si vende takimi kulturash si në kuptimin gjeografik dhe në atë historik.

c. Edhe territori është, mbi të gjitha, një vend takimi për të gjithë aktorët në shoqëri. Nevoja për ushtrimin e përgjegjësisë në grup lejon krijimin e lidhjeve ndërmjet individeve në diversitetin e plotë të njojurive, eksperiencës, interesave dhe pozicioneve të tyre në shoqëri. Në këtë paragraf, ashtu si dhe në paragrafin më parë, trashëgimisë kulturore i bashkëngjitet vlerë si faktori i përfshirjes.

d. Vijimësia duhet të sigurohet jo nëpërmjet riprodhimit sistematik të të njëjtave objekte dhe zakone, por nëpërmjet një procesi nëpërmjet të cilit ndiqet cilësia, nëse jo nëpërmjet lidhjes së krijimtarisë bashkëkohore me trashëgiminë ekzistuese, të paktën duke u siguruar se nuk ka dikotomi dëmtuese ndërmjet të dyjave dhe se, për shembull, arkitektura e sotme respekton vlerat e kontekstit dhe mjedisit kulturor të saj. Koncepti kryesor këtu është që krijimet e sotme, sëbashku me mjedisin ku janë vendosur, formojnë trashëgiminë kulturore të së nesërmes.

Neni 9 – Përdorimi i qëndrueshëm i trashëgimisë kulturore

Neni 9 i integron dimensionet e diskutuara më lart në një zhvillim të qëndrueshëm të vetë trashëgimisë kulturore.

a. Integriteti siç referohet këtu nuk mund të reduktohet vetëm tek një perspektivë statike. Ai përfshin interpretim, respektim, dhe kur është e nevojshme, peshë të shtuar në vlerat komplekse dhe shumë-dimensionale që përbëjnë identitetin e origjinalitetin e trashëgimisë, duke përfshirë vlerat e kontestuara.

b. Valorizimi është proces kompleks që duhet të përfshijë kërkim, debat, informacion dhe trajnim të vazhdueshëm.

c/d. Njohuritë dhe aftësitë përbëjnë një traditë, frytin e të kuptuarit të thelli të materialeve tradicionale, të mjedisit dhe nevojave njerëzore. Lidhjet ndërmjet këtyre njojurive, teknikave dhe praktikave duhet të mbështeten dhe të zhvillohen sa më shumë të jetë e mundur.

e. Shteti duhet të luajë një rol të rëndësishëm si nëpërmjet trajnimit dhe si blerës i mallrave dhe shërbimeve në nivelin e krijimit të metodologjive dhe cilësisë së kontrollit. Përgjegjësia e sistemeve të kualifikimit dhe akreditimit profesional mund të ndërmerret nëpërmjet agjencive, të tillë si shoqata profesionale ose organet private: roli i shtetit është të sigurojë se kontrolllet

mbi cilësinë kontribuojnë për arritjen e objektivave të Konventës.

Neni 10 – Trashëgimia kulturore dhe aktiviteti ekonomik

Neni 10 vendos vijimësi ndërmjet dimensioneve të ndryshme të trashëgimisë kulturore dhe aspekteve të saj ekonomike, duke korresponduar me dimensionin e shumëfishtë të konceptit të “vlerës”.

a. Sipërmarrja e parë korrespondon me të drejtën për informim: një kuptim i plotë i të gjithë trashëgimisë kulturore të një rajoni nga të gjithë aktorët në zhvillimin e saj është e nevojshme për një aktivitete ekonomik të qëndrueshëm, pasi vetëm ai lejon marrjen parasysh të diversitetit të plotë të shërbimeve të pranishme dhe sigurimin e pjesëmarrjes më të gjerë.

b. Përdorimi i plotë i trashëgimisë kulturore është faktor thelbësor për vlefshmërinë e apelit të një rajoni (lidhjen e banorëve me tokën e tyre dhe aftësia për të thithur turizëm dhe ndërmarrje të reja). Por përdorimi ekonomik nuk duhet të cenojë asetet e trashëgimisë.

c. Trashëgimia kulturore, si përkufizim, përfaqëson një vlerë që e tejkalon përdorshmërinë e saj në një kohë të caktuar dhe për një qëllim të caktuar, dhe, si rezultat, meriton ruajtje dhe njohje më të madhe të vlerës së saj, duke respektuar të drejtat e komuniteteve të ndryshme dhe në veçanti të brezave të ardhshëm.

Seksioni III – Përgjegjësia e përbashkët për trashëgiminë kulturore dhe pjesëmarrjen e publikut

Nenet 11 deri në 14 ngrenë nevojën e përfshirjes së të gjithë anëtarëve të shoqërisë në qeverisjen demokratike në të gjitha çështjet e lidhura me trashëgiminë kulturore. Në këtë proces, qeveritë e palëve dhe të rajoneve të tyre shihen si drejtues të procesit të partneritetit.

Neni 11 – Organizimi i përgjegjësive publike për trashëgiminë kulturore

Neni 11 parashikon fryshtën në të cilën palët do të ushtrojnë përgjegjësinë e tyre si iniciues kryesorë të dispozitave kombëtare që kanë të bëjnë me trashëgiminë kulturore.

a. Integrimi duhet të kuptohet si proces që përfshin nivele të ndryshme të autoriteteve publike (lokale, rasonale, kombëtare) duke përfshirë bashkëpunimin ndërkufitar, si dhe proces që përfshin sektorë dhe fusha të ndryshme politikash.

b. Ndërkohë që dëshira e mirë është shpesh e pranishme, duhet të trajtohen

shumë pengesa praktike nëpërmjet veprimeve të përbashkëta. Veprimet mund të përfshijnë në veçanti kufizime ligjore për llojet e partneritetit, dispozitat e papërshtatshme tatumore ose mungesën e njohjes së ndërsjellë të kualifikimeve ndërmjet profesionistëve. Është e natyrshme që hapi i parë për secilën palë është vijimi me një vlerësim sistematik të pozicionit aktual.

c. Organeve publike nuk u dihet të marrin përsipër të gjitha përgjegjësitë e trashëgimisë kulturore në emër të publikut, por duhet ta konsiderojnë veten si drejtues në një partneritet.

d. Deklarata e tretë e Portorožit (2001) tërroqi vëmendjen tek potenciali i madh i përpjekjeve të gatshme dhe të mundura vullnetare që ekzistojnë në Evropë, të cilat duhet të mobilizohen ndërsa shmanget transferimi i përgjegjësive të cila me të drejtë i përkasin shtetit.

e. Organizatat jo-qeveritare (OJQ-të) që ndjekin mbrojtjen e trashëgimisë kulturore (dhe plotësojnë çdo kërkesë të së drejtës kombëtare) mund të ofrojnë një mjet efektiv të siguruarit se interesat e trashëgimisë kulturore përfaqësohen në procese administrative ose ligjore. Për të bërë këtë gjë, ata duhet të gjëzojnë të drejtën e pjesëmarrjes (koncepti ligjor i '*locus standi*' (legjitimitetit). Nenet 2(5) dhe 9(2) të Konventës së Arhusit (Konventa për të Drejtën e Publikut për Informacion, Pjesëmarrje në Vendimmarrje dhe të Drejtën për t'ju Drejtar Gjykatës për Çështje që Lidhen me Mjedisin (1998)) i jep OJQ-ve një të drejtë të ngjashme në respektimin e çështjeve mjedisore.

Neni 12 – Aksesi në trashëgiminë kulturore dhe pjesëmarrjen demokratike

Neni 12 trajton atë çfarë u duhet palëve për të inkurajuar aksesin publik dhe demokratik të trashëgimisë kulturore.

a. Ky paragraf thekson vlerën e përfshirjes së publikut në procesin e vlerësimit të trashëgimisë kulturore dhe të diskutimit të hapur në përcaktimin e përparësive kombëtare për trashëgiminë kulturore dhe përdorimin e saj që qëndrueshmë.

b. Kjo është një kujtesë për të kërkuar dhe për të shqyrtaar të gjitha pikëpamjet para marrjes së vendimeve. Kjo nuk u kérkon palëve të përbushin dëshirat e të téréve, por t'u japë atyre mundësinë e dëgjimit ndërsa përcaktojnë përparësitë e veprimit dhe vendimmarrjen.

c. Dhe një herë, organizatat vullnetare mund të janë shumë të dobishme, për shembull, duke ofruar pikëpamje alternative të cilat mund të konsiderohen si më pak autoritative nga grupet e marzhinalizuara sesa pozicionet zyrtare.

d. Në mënyrë që të shqyrtohen pikëpamjet e të gjithëve mund të jetë e

nevojshme të inkurajohen disa grupe që të përcaktojnë dhe zhvillojnë pikëpamjet e tyre. Kjo mund të kërkojë përpjekje të veçanta për t'u siguruar se grupe të caktuara që mund të jenë ndjerë të përjashtuar nga trashëgimia kulturore të kenë mundësinë e angazhimit në këtë procesi demokratik.

Neni 13 – Trashëgimia dhe njohuria kulturore

Neni 13 trajton ndërlidhjen ndërmjet trashëgimisë kulturore dhe sektorit të formimit dhe trajnimit. Ai me qëllim nuk përban një listë shterruese të të gjitha fushave të formimit dhe kërkimit. Nevoja për elementin e trashëgimisë kulturore është vetëevidente në arte, arkitekturë, arkeologji, inxhinieri ndërtimi, studime mjedisore, sociale dhe politike, planifikim hapësinor dhe ekonomik, turizëm dhe aktivitete gjatë kohës së lirë, por ideja përfshirjen e materialit të trashëgimisë kulturore është që ai të përfshihet dhe në lëndë ku mund të mos pritet të ketë informacion të tillë: për shembull, mësimi gjuhëve të huaja mund të përdorë skenarë të dalë nga kjo fushë, ashtu si dhe trajnimi ligjor. Mbështetje e shembullit më i rëndësishëm nga të tëra është nevoja e zhvillimit të lidhjeve ndërmjet lëndëve të studimit, duke shprehur një qasje të fragmentarizuar.

Neni 14 – Trashëgimia kulturore dhe shoqëria e informacionit

Neni 14 trajton mënyrën në të cilën zhvillimi i shpejtë i teknologjive dixhitale lidhet me dy objektiva të Konventës: aksesin (duke përfshirë angazhimin demokratik) dhe progresin ekonomik. Qasjet që duhen preferuar janë ato që kanë tendencë të zgjerojnë dimensionin evropian.

a. shqetësim i veçantë është tendenca e teknologjisë dixhitale për avancim në pak gjuhë kryesore. Edhe nëse sistemet operative shumëgjuhësore ndonjëherë janë të paarritshme, të paktën duhet ti jepet përparësi një fjalori të kuptueshëm dhe mjeteve të tjera që sigurojnë se avantazhet pragmatike të standardizimit nuk cenojnë pasurinë e diversitetit njerëzor.

b. Në të gjithë Evropën është bërë progres i madh në përdorimin e teknologjisë dixhitale për përfitim të trashëgimisë kulturore, në veçanti në lidhje me aksesin më të shpejtë ndaj saj. Në mënyrë që të mos humbasin burimet e kufizuara është e rëndësishme të ndahen eksperiencia dhe të zhvillohen metoda të përbashkëta operative të cilat shprehin zgjidhjen e të njëjtave problemeve praktike disa herë.

c. Qasjet dixhitale kanë potencial të madh edukativ, por ky potencial pengohet deri në njëfarë mase nga nevoja e kërkimit të një balance të drejtë ndërmjet dëshirës për aksesin më të gjërë të mundshëm dhe nevojën e dhënes së shpërbimit të drejtë për personat që krijojnë ose zotërojnë materialet dixhitale. Ky është problem i përgjithshëm, jo i kufizuar në sferën e trashëgimisë kulturore dhe ka të ngjarë të trajtohet në nivel ndërkombëtar, pasi tregimi i informacionit rritet me ritme shumë të shpejta.

d. Shumë aktivitete kulturore ndodhin brenda një mjedisi dixhital, duke krijuar materiale që formojnë një shtesë të trashëgimisë kulturore. Përveç materialeve të tilla “të lindura nga dixhitalizimi”, shumë asete fizike të trashëgimisë kulturore përkthehen në kopje dixhitale. Është e nevojshme të sigurohet se burimi kryesor, që është versioni “original” i trashëgimisë kulturore, të mos neglizohet gjatë entuziazmit të lëvizjes në versionin “virtual”. Kjo nevojë është e rëndësishme si për materialin “e lindur nga dixhitalizimi” dhe për materialin ekzistues. Teknologjitet e reja kanë tendencë të mos lejojnë përdorimin e materialeve të vjetra pa përkthime që kushtojnë.

Seksioni IV – Monitorimi dhe bashkëpunimi

Ky seksion parashikon sesi palët priten të punojnë sëbashku për të arritur objektivat e Konventës, duke theksuar në veçanti monitorimin e progresit si burimin e përparësive për veprim bashkëpunues.

Neni 15 – Sipërmarrjet e Palëve

Neni 16 – Mekanizmi i monitorimit

Neni 15 dhe 16 parashikojnë përkatësishët përgjegjësitet e palëve dhe të Këshillit të Evropës në krijimin, mirëmbajtjen dhe përdorimin e një sistemi monitorimi që mund të udhëzojë veprime të së ardhmes.

Objektivat gjérësishët të përkufizuara të Konventës Kuadër, falë natyrës së tyre, do të janë më të vështira për t'u monitoruar sesa objektivat e konventave më të ngushta dhe më specifike. Mund të parashikohet se monitorimi i cilësisë bazuar në treguesit e rënë dakord do të jetë më i dobishëm dhe se mbledhja e thjeshtë e fakteve nga çdo shtet për objektet e mbrojtura ose të ruajtura të trashëgimisë do të ketë pak rëndësi.

Marrëveshja e hershme mbi mekanizma specifikë monitorimi është rëndësishme dhe parashikohet që pikat e nisjes do të janë sistemet ekzistuese HEREIN (Rrjeti Evropian i Trashëgimisë) dhe COMPENDIUM-i i Politikave Kulturore, të cilat do të adoptohen për të plotësuar nevojat e monitorimit të Konventave të Këshillit të Evropës më efektivisht.

Monitorimi duhet të shihet kryesisht si baza e një procesi dinamik të ndarjes dhe e zhvillimit të praktikës së mirë, dhe jo si një detyrim i rëndë.

Për të përfituar nga teknikat moderne të menaxhimit të informacionit, dhe në ndjekje të efikasitetit operativ, Konventa merr një qasje të ndryshme nga qasja e përdorur në Konventa të mëparshme. Në vend që t'u kërkojë palëve të dërgojnë raporte të rregullta, Konventa e zëvendëson kërkesën për të dhënë kontribut në një sistem të përbashkët informacioni, i cili do të menaxhohet nga Këshilli i Evropës, nën këshillimin e komitetit përkatës drejtues.

Kjo qasje ka si qëllim t'u lejojë palëve të jepin kontribut, të zgjerojnë dhe të ndryshojnë

informacionin rrith situatës së tyre kombëtare me më shumë fleksibilitet, pa nevojën e regjistrimit të raporteve formale pér çdo aspekt në çdo kohë. Kjo, nga ana tjetër, duhet të sigurojë se të dhënat në sistem ka më shumë të ngjarë të përditësohen, duke i lejuar palëve dhe Këshillit të Evropës të mbikëqyrin zbatimin.

Sistemi do të hartohet kurdo të jetë e nevojshme të ofrohen raporte sintetike ose materiale pér analiza, ose pér të gjithë qëllimin e Konventës ose vetëm pér raste specifike. Ai do të përbëjë bazën e kryerjes së “funksionit mbikëqyrës” që zhvillohet në përgjigje të nevojave të palëve.

Neni 16 parashikon dhe mundësinë e kërkimit të mendimeve të komitetit të monitorimit pér interpretimin ligjor dhe sipërmarrjen e vlerësimit të praktikaliteteve të zbatimit. Iniciativa e këtyre kërkeseve duhet të vijë nga palët.

Neni 17 – Bashkëpunimi dhe aktivitetet pasuese

Pa masa pasuese monitorimi do të kishte pak kuptim. Neni 17 kërkon që rezultatet e monitorimit dhe analizimit të përdoren pér prioritarizimin e aktiviteteve bashkëpunuese të synuara pér të përmbushur objektivat e Konventës. Lidhja e aktiviteteve pasuese me procesin e monitorimit është e rëndësishme pasi ajo ndihmon në shmangien e kanalizimit të burimeve të çmuara në aktivitete të cilat, ndonëse interesante në vetvete, mund ë mos të kenë përparësi të lartë në perspektivën e përgjithshme. Burimi i mëtejshëm frymëzimi pér aktivitetet janë programet e përgjithshme të bashkëpunimit teknik, siç zhvillohen, kur është e nevojshme, nga anëtarët e Këshillit të Evropës, mbi marrëveshje të përbashkët, të përqendruar në fusha të veçanta gjeografike.

Së fundmi, duhet të theksohet se i jepet përparësi atyre aktiviteteve që mbështesin dimensionin evropian.

Seksioni V – Dispozita përfundimtare

Nenet 18 deri në 23 janë nenet përmbyllëse të Konventës dhe trajtonë procedura të zakonshme pér të gjitha Konventat, të tillë si nënshkrimi, hyrja në fuqi, aderimi, aplikimi territorial, denoncimi, ndryshimet dhe njoftimet.

Neni 20 kërkon shpjegim. Është normale t'u lejohet palëve të specifikojnë se cilat pjesë nën territorin e juridikzionit të tyre janë objekt i dispozitave të Konventës. Kjo dispozitë nuk ka si qëllim t'u lejojë palëve të përjashtojnë pjesë kryesore të territoreve të tyre, por ajo vë në vend statusin historik dhe ligjor të disa territoreve nën juridikzionin e shteteve palë të cilat kanë veçmas të drejtën e pranimit ose kundërshtimit të konvantave që prekin çështjet e tyre të brendshme. Si rrjedhojë, ky nen i lejon gjithashtu se cilës pale të rregullojë zbatimin territorial të Konventës.

(*) këtu është i nevojshëm një koment pér vështirësinë e korrespondencës ndërmjet versionit të komentit në anglisht dhe në frëngjisht. Në nenet 5 dhe 10 përdoret termi “valoriser” në frëngjisht. Në anglisht termi “valorise” ka kuptim shumë më të kufizuar, kështu që “valoriser” është përkthyer si “vlerë përkatëse”(neni 5) dhe “përdorim i plotë” (neni 10).

*Traditional hats “Plisi”
Kapelat tradicionale “Plisi”
Tradicionalne kape “pljisovi”*

*Photo: PCDK project team
Foto: Ekipi i projektit PDKK
Foto: Tim projekta PKRK*

Okvirna konvencija saveta evrope o vrednosti kulturnog nasleđa za društvo

Preamble

Države članice Saveta Evrope, potpisnice ove konvencije,

Smatrajući da je jedno od načela Saveta Evrope da postigne veće jedinstvo među svojim članicama, sa ciljem da čuvaju i unapređuju ideale i principe zasnovane na poštovanju ljudskih prava, demokratiji i vladavini prava, koji čine njihovo zajedničko nasleđe;

Prepoznajući potrebu da se ljudi i ljudske vrednosti nađu u središtu proširenog i transverzalnog koncepta kulturnog nasleđa;

Naglašavajući vrednost i potencijal kulturnog nasleđa, promišljeno upotrebljenog, kao resurs održivog razvoja i kvaliteta života u društvu koje se neprekidno razvija;

Svesne prava svakog pojedinca da će, poštujući prava i slobode drugih, angažuje u pogledu kulturnog nasleđa prema sopstvenom izboru, kao vid prava da se slobodno uključi u kulturni život utvrđenog Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija (1948) i zagarantovanog Međunarodnim sporazumom o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima (1966);

Svesne potrebe da se svaki pojedinac uključi u stalni proces definisanja i upravljanja kulturnim nasleđem;

Svesne ispravnosti principa politike kulturnog nasleđa i inicijativa u obrazovanju koje smatraju da je svo kulturno nasleđe jednak, unapređujući tako dijalog među kulturama i religijama;

Pozivajući se na različite instrumente Saveta Evrope, naročito na Evropsku kulturnu konvenciju (1954), Konvenciju o zaštiti arhitektonskog nasleđa Evrope (1985), Evropsku konvenciju o zaštiti arheološkog nasleđa (1992, revidirana) i Evropsku konvenciju o predelu (2000);

Uvereni u važnost stvaranja panevropskog okvira za saradnju u dinamičnom procesu stvarne primene ovih principa;

Saglasile su se o sledećem:

Ciljevi, definicije i principi

Članak 1.

Ciljevi Konvencije

Član 1.

Strane potpisnice ove konvencije saglasne su da:

- a. priznaju da je pravo na kulturno nasleđe neodvojivo od prava na učešće u kulturnom životu, kao što je utvrđeno u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima;
- b. priznaju pojedinačnu i kolektivnu odgovornost prema kulturnom nasleđu;
- v. naglase da je krajnji cilj očuvanje kulturnog nasleđa i njegova održiva namena za ljudski razvoj i kvalitet života;
- g. preduzmu neophodne korake za primenu odredaba ove konvencije u pogledu:
 - uloge kulturnog nasleđa u izgradnji miroljubivog i demokratskog društva, kao i procesa održivog razvoja i unapređenja kulturne raznolikosti;
 - veće sinergije nadležnosti između svih zainteresovanih javnih, institucionalnih i privatnih aktera.

Definicije

Član 2.

Za svrhe ove konvencije,

- a. kulturno nasleđe je skup resursa nasleđenih iz prošlosti, koje ljudi identifikuju, nezavisno od vlasništva nad njima, kao odraz i izraz neprekidno evoluirajućih vrednosti, uverenja, znanja i tradicija. Ono obuhvata sve vidove životne sredine nastale interakcijom čoveka i prostora tokom vremena;
- b. zajednica povezana nasleđem sastoji se od pojedinaca koji vrednuju određene aspekte kulturnog nasleđa koje žele da, u okviru javnog delovanja, održe i prenesu na buduće generacije.

Zajedničko nasleđe Evrope

Član 3.

Strane potpisnice se slažu da će unapređivati zajedničko nasleđe Evrope

koje se sastoji od:

- a. svih oblika kulturnog nasleđa u Evropi koji čine zajednički izvor pamćenja, razumevanja, identiteta, kohezije, stvaralaštva;
- b. ideale, principe i vrednosti, proistekle iz iskustava stečenih kroz napredak i sukobe iz prošlosti, koji neguju razvoj miroljubivog i stabilnog društva, zasnovanog na poštovanju ljudskih prava, demokratije i vladavini prava.

Prava i obaveze koje se odnose na kulturno nasleđe

Član 4.

Strane potpisnice priznaju da:

- a. svi, pojedinačno ili kolektivno, imaju pravo da uživaju dobrobit kulturnog nasleđa i doprinose njegovom bogaćenju;
- b. svi, pojedinačno ili kolektivno, imaju obavezu da poštuju kulturno nasleđe drugih na isti način kao i sopstveno nasleđe, a samim tim i zajedničko nasleđe Evrope;
- v. ostvarivanje prava na kulturno nasleđe može da podleže samo onim ograničenjima koja su nužna u demokratskom društvu radi zaštite javnog interesa, prava i sloboda drugih.

Zakoni i politike koji se odnose na kulturno nasleđe

Član 5.

Strane potpisnice se obavezuju da će:

- a. priznati javni interes vezan za elemente kulturnog nasleđa srazmerno njihovom značaju za društvo;
- b. unapređivati vrednost kulturnog nasleđa njenom identifikacijom, proučavanjem, tumačenjem, zaštitom, očuvanjem i predstavljanjem;
- v. obezbediti, u specifičnom kontekstu svake strane potpisnice, postojanje zakonskih odredaba koje se odnose na procedure ostvarivanja prava na kulturno nasleđe, kako je definisano u članu 4;
- g. negovati privrednu i društvenu klimu koja podstiče učešće u aktivnostima vezanim za kulturno nasleđe;
- d. unapređivati zaštitu kulturnog nasleđa kao centralnog faktora u međusobno povezanim ciljevima održivog razvoja, kulturne raznolikosti i savremenog stvaralaštva koji se međusobno nadopunjaju;

- d. prepoznati vrednost kulturnog nasleđa koje se nalazi na teritoriji pod njihovom nadležnošću, bez obzira na njegovo poreklo;
- e. formulisati integrisane strategije radi olakšanja primene odredaba ove konvencije.

Dejstva Konvencije

Član 6.

Nijedna odredba ove konvencije neće biti protumačena tako da:

- a. ograniči ili bude u suprotnosti sa ljudskim pravima i osnovnim slobodama zaštićenim međunarodnim instrumentima, naročito Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda;
- b. utiče na povoljnije odredbe koje se odnose na kulturno nasleđe i okruženje, a koji su obuhvaćeni drugim nacionalnim ili međunarodnim pravnim instrumentima;
- g. stvara izvršna prava.

Doprinos kulturnog nasleđa društvu i razvoju čovečanstva

Odeljak 2.

Kulturno nasleđe i dijalog

Član 7.

Strane potpisnice se obavezuju da će, preko nadležnih javnih vlasti i drugih nadležnih organa:

- a. podsticati razmišljanja o etici i metodama predstavljanja kulturnog nasleđa, kao i poštovanje raznolikosti tumačenja;
- b. ustanoviti postupke izmirenja koji će se pravično baviti situacijama u kojima različite zajednice pridaju protivrečne vrednosti istom kulturnom nasleđu;
- v. razvijati svest o kulturnom nasleđu kao sredstvu koje olakšava miroljubivu koegzistenciju, podstičući međusobno razumevanje i, kao rezultat toga, rešavanje i sprečavanje sukoba;
- g. integrisati ove pristupe u sve vidove doživotnog učenja i obuke.

Okruženje, nasleđe i kvalitet života

Član 8.

Strane potpisnice se obavezuju da će iskoristiti sve vidove nasleđa kulturnog okruženja da:

- a. obogate procese prostornog, kulturnog, ekonomskog, političkog i društvenog razvoja, pribegavajući, kada je potrebno, procenama o uticaju na kulturu i usvajajući strategije za ublažavanje štete;
- b. promovišu integrисани pristup politikama vezanim za kulturnu, biološku, geološku i predeonu raznolikost kako bi se postigla ravnoteža između ovih elemenata;
- v. pojačaju društvenu koheziju negovanjem osećaja zajedničke odgovornosti prema mestima u kojima ljudi žive;
- g. promovišu kvalitet kao cilj prilikom vršenja savremenih intervencija na sredinu, ne ugrožavajući, pri tome, njene postojeće kulturne vrednosti.

Održivo korišćenje kulturnog nasleđa

Član 9.

Radi održanja kulturnog nasleđa, Ctrane potpisnice se obavezuju da će:

- a. poštovati celovitost kulturnog nasleđa tako što će osigurati da odluke o izmenama budu utemeljene na razumevanju njima svojstvenih kulturnih vrednosti;
- b. definisati i promovisati principe održivog menadžmenta i podsticati očuvanje;
- v. osigurati da svi opšti tehnički standardi uzimaju u obzir specifične zahteve očuvanja nasleđa;
- g. promovisati upotrebu materijala, tehnika i veština proisteklih iz tradicije i ispitati njihov potencijal za savremene primene;
- d. promovisati visokokvalitetan rad kroz sistem stručnih kvalifikacija i izdavanja dozvola pojedincima, preduzećima i institucijama.

Kulturno nasleđe i privredna aktivnost

Član 10.

U nameri da se u potpunosti iskoristi potencijal kulturnog nasleđa kao faktora održivog privrednog razvoja, strane potpisnice se obavezuju da će:

- a. podizati svest i koristiti privredni potencijal kulturnog nasleđa;
- b. uzeti u obzir specifičan karakter i interes kulturnog nasleđa prilikom kreiranja ekonomskih politika; i
- v. osigurati da ove politike, bez ikakvih ustupaka, poštuju celovitost kulturnog nasleđa i njegove nasleđene vrednosti.

Zajednička odgovornost za kulturno nasleđe i javno učešće

odeljak 3.

Organizacija javne odgovornosti za kulturno nasleđe

Član 11.

U menadžmentu kulturnog nasleđa, strane potpisnice se obavezuju da će:

- a. razvijati integrisan i na dobroj obaveštenosti zasnovan pristup nadležnih javnih vlasti u svim sektorima i na svim nivoima;
- b. ustanoviti i razviti zakonske, finansijske i stručne okvire potrebne za usaglašeno delovanje nadležnih javnih vlasti, stručnjaka, vlasnika, investitora, preduzeća, nevladinih organizacija i civilnog društva;
- v. razvijati inovativne načine za saradnju javnih vlasti sa drugim akterima;
- g. poštovati i ohrabrvati dobrovoljne inicijative koje dopunjaju dužnosti javnih vlasti;
- d. ohrabrvati nevladine organizacije zainteresovane za zaštitu kulturnog nasleđa da deluju u javnom interesu.

Dostupnost kulturnog nasleđa i demokratsko učešće

Član 12.

Strane potpisnice se obavezuju da će:

- a. podsticati svakoga da učestvuje u
 - procesu identifikacije, proučavanja, tumačenja, zaštite, očuvanja i predstavljanja kulturnog nasleđa;
 - razmišljanju i debati u javnosti o mogućnostima i izazovima koje kulturno nasleđe predstavlja;
- b. uzeti u obzir vrednost koju svaka zajednica povezana nasleđem pridaje kulturnom nasleđu sa kojim se poistovećuje;

- v. prepoznati ulogu volonterskih organizacija, kako kao partnera u ovim aktivnostima, tako i kao konstruktivnih kritičara politika koje se odnose na kulturno nasleđe;
- g. preduzeti korake da poboljšaju dostupnost nasleđa, naročito mladima i onima koji su društveno ugroženi, u cilju podizanja svesti o njegovoj vrednosti, potrebi da se ono održava i očuva, ali i dobrobiti koja iz njega može proistekći.

Kulturno nasleđe i znanje

Član 13.

Strane potpisnice se obavezuju da će :

- a. olakšati uključivanje elemenata kulturnog nasleđa u nastavne programe na svim nivoima obrazovanja, ne nužno kao zaseban nastavni predmet, već kao plodan izvor proučavanja u okviru drugih predmeta;
- b. učvrstiti vezu između opšteg obrazovanja o nasleđu i stručnog osposobljavanja;
- v. podsticati interdisciplinarno istraživanje kulturnog nasleđa zajednica povezanih nasleđem, okruženja i njihove međusobne povezanosti;
- g. podsticati trajnu profesionalnu obuku i razmenu znanja i veština, kako u okviru obrazovnog sistema, tako i izvan njega.

Kulturno nasleđe i informacijsko društvo

Član 14.

Strane potpisnice se obavezuju da će razvijati upotrebu digitalnih tehnologija radi poboljšanja pristupa kulturnom nasleđu i prednosti koje iz njih proističu:

- a. ohrabrujući inicijative koje pospešuju kvalitet sadržaja i nastoje da osiguraju raznolikost jezika i kultura u informacijskom društvu;
- b. podržavajući međunarodne kompatibilne standarde koji se tiču izučavanja, očuvanja, vrednovanja i bezbednosti kulturnog nasleđa, a boreći se protiv nedopuštene trgovine kulturnim dobrima;
- v. nastojeći da uklone prepreke u pristupu informacijama o kulturnom nasleđu, naročito u obrazovne svrhe, istovremeno štiteći prava intelektualne svojine;
- g. prepoznavajući da stvaranje digitalnih sadržaja vezanih za nasleđe ne treba da šteti očuvanju postojećeg nasleđa.

Praćenje sprovođenja i saradnja

odeljak 4.

Obaveze strana potpisnica

Član 15.

Strane potpisnice se obavezuju da će:

- a. ustanoviti, preko Saveta Evrope, funkciju praćenja sprovođenja, koja bi obuhvatala zakone, politike i prakse koji se odnose na kulturno nasleđe, u skladu sa principima utvrđenim ovom konvencijom;
- b. održavati, razvijati i dostavljati podatke zajedničkom informacionom sistemu, dostupnom javnosti, koji olakšava procenu primene obaveza svake strane potpisnice koje proističu iz ove konvencije.

Mehanizam praćenja sprovođenja

Član 16.

- a. Komitet ministara će, u skladu sa članom 17. Statuta Saveta Evrope, obrazovati odgovarajući komitet ili imenovati već postojeći Komitet da prati primenu Konvencije, koji će biti ovlašćen da donese pravila o svom radu;
- b. Imenovani Komitet će:
 - doneti, ukoliko je potrebno, Pravilnik o radu;
 - upravljati zajedničkim informacionim sistemom, pomenutim u članu 15, ostvarujući uvid u načine na koje se ispunjava svaka obaveza ove konvencije;
 - na zahtev jedne ili više strana potpisnica, davati mišljenje o svakom pitanju koje se odnosi na tumačenje Konvencije, uzimajući u obzir sve pravne instrumente Saveta Evrope;
 - na inicijativu jedne ili više strana potpisnica, vršiti procenu bilo kojeg aspekta njihovog sprovođenja Konvencije;
 - podsticati međusektorsku primenu ove konvencije saradnjom sa drugim komitetima i učešćem u drugim inicijativama Saveta Evrope;
 - izveštavati Komitet ministara o svojim aktivnostima.

Komitet u svoj rad može uključiti stručnjake i posmatrače.

Saradnja u predstojećim aktivnostima

Član 17.

Strane potpisnice se obavezuju da će sarađivati međusobno i preko Saveta Evrope u ostvarivanju ciljeva i principa ove konvencije, a naročito u unapređivanju svesti o značaju kulturnog nasleđa Evrope, i to:

- a. utvrđivanjem strategija saradnje kako bi se odgovorilo na prioritete utvrđene procesom praćenja sprovođenja;
- b. podsticanjem multilateralnih i prekograničnih aktivnosti i razvijanjem mreža za regionalnu saradnju u cilju sprovođenja ovih strategija;
- v. razmenom, razvijanjem, kodifikovanjem i obezbeđivanjem širenja dobrih praksi;
- g. informisanjem javnosti o ciljevima i sprovođenju ove konvencije.

Sve strane potpisnice mogu, na osnovu sporazuma, napraviti finansijske sporazume radi olakšanja međunarodne saradnje.

ZTPotpisivanje i stupanje na snagu

Član 18.

- a. Ova konvencija je otvorena za potpisivanje državama članicama Saveta Evrope.
- b. Ona podleže potvrđivanju, prihvatanju ili odobrenju. Instrumenti potvrđivanja, prihvatanja ili odobrenja se deponuju kod generalnog sekretara Saveta Evrope.
- v. Ova konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od tri meseca od datuma kada deset država članica Saveta Evrope izrazi svoj pristanak da bude obavezano Konvencijom u skladu sa odredbama prethodnog stava.
- g. Za svaku stranu članicu koja naknadno izrazi svoj pristanak da njome bude obavezana, ova konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od tri meseca od datuma deponovanja instrumenta o potvrđivanju, prihvatanju ili odobrenju.

Pristupanje Konvenciji

Član 19.

- a. Nakon stapanja na snagu ove konvencije, Komitet ministara Saveta Evrope može pozvati bilo koju zemlju koja nije članica Saveta Evrope, kao i Evropsku

uniju, da pristupi Konvenciji, većinskom odlukom, kako je predviđeno u članu 20.d. Statuta Saveta Evrope i jednoglasnim glasanjem predstavnika država ugovornica koje imaju pravo na člana u Komitetu.

b. U odnosu na svaku državu koja pristupa Konvenciji, ili Evropsku uniju u slučaju njenog pristupanja, ova konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od tri meseca od datuma deponovanja instrumenta o pristupanju kod generalnog sekretara Saveta Evrope.

Teritorijalna primena

Član 20.

a. Svaka država može, u vreme potpisivanja ili prilikom deponovanja svog instrumenta potvrđivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, odrediti teritoriju ili teritorije na kojima će se ova konvencija primenjivati.

b. Svaka država može, naknadno u bilo koje vreme, izjavom upućenom generalnom sekretaru Saveta Evrope, proširiti primenu ove konvencije na bilo koju drugu teritoriju naznačenu u izjavi. U pogledu takve teritorije, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca po isteku perioda od tri meseca od datuma prijema takve izjave od strane generalnog sekretara.

v. Bilo koja izjava data u skladu sa prethodna dva stava može, u odnosu na svaku teritoriju koja je u njoj navedena, da bude povučena obaveštenjem upućenom generalnom sekretaru. Povlačenje proizvodi dejstvo prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od šest meseci od datuma prijema takvog obaveštenja od strane generalnog sekretara.

Otkazivanje

Član 21.

a. Svaka strana potpisnica može, u svako doba, da otkaže ovu konvenciju putem pisanog obaveštenja upućenog generalnom sekretaru Saveta Evrope.

b. Takvo otkazivanje stupa na snagu prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od šest meseci od datuma prijema pismenog obaveštenja od strane generalnog sekretara.

Izmene i dopune

Član 22.

a. Svaka strana potpisnica ili Komitet, pomenut u članu 16, može predložiti izmene i dopune ove konvencije.

b. Svaki predlog izmena i dopuna upućuje se generalnom sekretaru Saveta

Evrope, koji ih prosleđuje državama članicama Saveta Evrope, ostalim stranama potpisnicama, svakoj zemlji koja nije član Saveta Evrope i Evropskoj zajednici, a koje su pozvane da pristupe ovoj konvenciji u skladu sa odredbama iz člana 19.

v. Komitet će ispitati svaku predloženu izmenu i dopunu i, tekst usvojen tročetvrtinskom većinom predstavnika strana potpisnica, dostaviti Komitetu ministara na usvajanje. Nakon usvajanja od strane Komiteta ministara većinom glasova, kako je predviđeno u članu 20. stav d. Statuta Saveta Evrope i jednoglasnim glasanjem država potpisnica koje imaju pravo članstva u Komitetu ministara, tekst će biti prosleđen stranama potpisnicama na prihvatanje.

g. Svaka izmena i dopuna stupa na snagu, za strane potpisnice koje su je prihvatile, prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od tri meseca od datuma kada deset država članica Saveta Evrope obaveste generalnog sekretara o prihvatanju. U odnosu na bilo koju stranu potpisnicu koja ih naknadno prihvati, takve izmene i dopune stupaju na snagu prvog dana meseca koji sledi po isteku perioda od tri meseca od datuma kada pomenuta strana potpisnica obavesti generalnog sekretara o prihvatanju.

Obaveštavanje

Član 23.

Generalni sekretar Saveta Evrope će pismeno obavestiti države članice Saveta Evrope, svaku državu koja je pristupila ili je pozvana da pristupi ovoj konvenciji, i Evropsku zajednicu, ukoliko je pristupila ili je pozvana da pristupi, o:

a. svakom potpisivanju;

b. polaganju svakog instrumenta potvrđivanja, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja;

v. svakom datumu stupanja na snagu ove konvencije u skladu sa odredbama čl. 18., 19. i 20;

g. svakoj predloženoj izmeni i dopuni ove konvencije u skladu sa odredbama člana 22, kao i o datumu stupanja na snagu te izmene i dopune;

d. svakom drugom aktu, izjavi, obaveštenju ili saopštenju u vezi sa ovom konvencijom.

U Faru, 27. oktobra 2005. godine, na francuskom i engleskom jeziku, gde su oba teksta jednako verodostojna, u jednom primerku koji će biti deponovan u arhiv Saveta Evrope. Generalni sekretar Saveta Evrope će dostaviti overene kopije svim državama članicama Saveta Evrope i svakoj državi ili Evropskoj zajednici, pozvanoj na pristupanje Konvenciji.

*Traditional crafts, “Shabanaj” mill, Dečan/Dećane
Artizanate tradicionale. Mulliri I “Shabanajve”, Dečan
Tradicionalni zanati, vodenica Šabanaja, Dećane*

*Photo: PCDK Project team
Foto: Ekipi i projektit PDKK
Foto: Tim projekta PKRK*

Savet Evrope o Okvirnoj konvenciji o vrednosti kulturne baštine za društvo - Izveštaj sa objašnjenjima

Ugovor iz Lisabona o izmenama i dopunama Ugovora o Evropskoj uniji i Ugovora o osnivanju Evropske zajednice stupio je na snagu 1. decembra 2009. Kao posledica toga, od tog datuma, svako pozivanje na Evropsku zajednicu čitaće se kao Evropska unija.

Izveštaj sa objašnjenjima

I Okvirna konvencija Saveta Evrope o vrednosti kulturne baštine za društvo, koju je sačinio Komitet vladinih stručnjaka pod okriljem Koordinacionog odbora za kulturnu baštinu, usvojio je Komitet ministara na 941. sastanku zamenika ministara 13. oktobra 2005. Konvencija je za potpisivanje od strane država članica Saveta Evrope otvorena 27. oktobra 2005 u Farou.

II Tekst izveštaja sa objašnjenjima, koji je pripremio Komitet eksperata i koji je predat Komitetu ministara Saveta Evrope ne predstavlja instrument koji pruža autoritativno tumačenje teksta Konvencije, iako može da olakša razumevanje konteksta Konvencije i njenih odredaba.

Preliminarna napomena

Ovo je Okvirna konvencija. U njoj se postavljaju načela i široke oblasti delovanja koje su dogovorene između država Strana. Nijedna odredba ove Konvencije nema moć da prenese prava na pojedince isključivo putem nacionalne ratifikacije, bez zakonodavnog delovanja od strane pojedinih država Strana. Delovanje Konvencije će biti predmet uobičajenih pravila za međunarodne ugovore, kao što je navedeno u Bečkoj konvenciji o ugovornom pravu (1969).

A. Ciljevi i poreklo Konvencije

Ciljevi

Konvencija je nastala iz želje Komiteta ministara da obezbedi referentni okvir za politike baštine, posebno u kontekstu prava i odgovornosti u ovoj oblasti i pozitivnih koristi koje se mogu izvući iz upotrebe baštine kao kulturnog kapitala, sa ciljem da se podupru postojeći instrumenti Saveta Evrope u vezi sa konkretnijim aspektima kulturne baštine. Ocenjeno je da je valjan i sveobuhvatan okvir neophodan da se kulturnoj baštini i kulturi uopšte obezbedi mesto koje zaslužuju u središtu nove vizije održivog razvoja.

Postojeći instrumenti ne potvrđuju sve veći značaj kulturne baštine u odnosu na:

- održivi razvoj: kulturne baštine se percipiraju kao dragoceni resursi u

integraciji različitih dimenzija razvoja: kulturne, ekološke, ekonomski, društvene i političke. Kulturna baština je dragocena sama po sebi, kao i za doprinos koji može dati drugim politikama;

- globalizaciju: kulturne baštine predstavljaju resurse za zaštitu kulturne raznolikosti i osećaja za mesto usred rastuće standardizacije;

- obnovljenu svest o dimenziji kulturnog identiteta u konfliktima: kulturne baštine su resursi na kojima treba razvijati dijalog, demokratsku raspravu i otvorenost između kultura.

Poreklo

Formalno, Konvencija vuče korene iz rada Saveta Evrope na „Baštini, identitetu i različitosti“, nakon 4. konferencije ministara odgovornih za kulturnu baštinu (Helsinki, maj 1996), koja je bila odgovor na uništavanje kulturne baštine tokom nedavnih sukoba u Evropi.

Posle 5. evropske konferencije ministara odgovornih za kulturnu baštinu (Portorož, april 2001), zamenici ministara su na svom 759. sastanku naložili tadašnjem Komitetu za kulturnu baštinu (CC-PAT) da sačini nacrt dodatnog protokola uz Konvenciju iz Granade (arhitektonska baština, 1985) i, ukoliko je potrebno, Konvenciju iz Valete (arheološka baština, 1992) u kojem će biti izloženo „*univerzalno načelo za zaštitu i unapređivanje reprezentativne baštine različitih oblika kulturnog izražavanja koji su nastali tokom istorije na jednoj teritoriji, bez obzira na trenutni politički kontekst te teritorije*“ i kojim će se obezbediti „*mehanizam praćenja čiji je zadatak da pomogne da se prevaziđu teškoće*“.

Međutim, prve konsultacije su dovelе do zaključka da takvi protokoli ne bi mogli da obezbede dovoljno široku osnovu za ostvarivanje ovih ciljeva. Čak i posmatrane zajedno, ove Konvencije se ne bave svim aspektima kulturne baštine onako kako se ona sada definiše, a posebno ne njenim nematerijalnim aspektima.

Ova ponovna procena je dovela do ideje o novom pravnom instrumentu koji bi se bavio kulturnom baštinom kao celinom, u konkretnim kontekstima globalizacije i nove političke situacije u Evropi, ali i van Evrope, u svetu u kome se vrednosti kulture i kulturne baštine sve više prepoznaju kao pojave od vitalnog značaja za svaki aspekt života.

U januaru 2003. zamenici ministara su odobrili opšte uslove za specijalni odbor eksperata, koji bi radio sa Koordinacionim odborom za kulturnu baštinu (CDPAT), kako bi pomogao u izradi nacrta Okvirne konvencije o kulturnoj baštini kao razvojnom resursu, sa sledećim ciljevima:

- postizanje dogovora o proširenom i unakrsno disciplinarnom pristupu kulturnoj baštini i konceptu zajedničke evropske baštine afirmisanjem načela prava svake osobe na pristup kulturnoj baštini koju izabere, uz poštovanje prava i sloboda drugih;
- uspostavljanje principa pravičnog postupanja za baštine koje predstavljaju različite kulturne tradicije koje koegzistiraju na evropskom prostoru;
- postizanje da države Strane uvedu politike i obrazovne inicijative vezane za baštinu radi promovisanja interkulturalnog i međuverskog dijaloga i uzajamnog razumevanja različitosti, sa ciljem sprečavanja sukoba;
- uspostavljanje panevropskog konteksta za saradnju u zajedničkoj pripremi kriterijuma za održivi razvoj u upotrebi znanja i veština kao razvojnog resursa;
- postizanje da Države koriste pristupe upravljanja koji se zasnivaju na učešću svih aktera u društvu;
- izrada predloga za praćenje aktivnosti vezanih za buduću konvenciju.

Tekst Konvencije je sačinjen na nizu sastanaka Specijalnog odbora eksperata koji su održani u Strazburu tokom 2003. i 2004, uzimajući u obzir predstavke primljene od drugih srodnih komiteta. Dovršila ga je Radna grupa CDPAT-a, uzimajući u obzir predloge date na njenoj plenarnoj sednici oktobra 2004. Prošireni Biro CDPAT-a kasnije je doneo manje izmene i dopune.

B. Specifičnost i blagovremenost instrumenta Saveta Evrope

Usvojeni pristup je u skladu sa specifičnom prirodom Saveta Evrope, pri čemu je takođe inovativan.

1. U skladu sa konceptom „zajedničke baštine Evrope“, do kog se u suštini došlo putem zajedničkih iskustava i posvećenosti ljudskim pravima i demokratskim načelima, Konvencija se bavi baštinom kao predmetom individualnih prava koja joj daju značenje. Time se izbegava neizvesnost promene definicije baština, pozivanjem na njihovo utemeljenje u ljudskim pravima i slobodama (član 4, upravo sledi logiku tumačenja Evropske konvencije o ljudskim pravima). U ovoj Konvenciji, baština se tretira i kao „izvor“ (Preamble, stav 1) i kao „resurs“ za ostvarivanje sloboda (Preamble, stav 3. i član 2).

2. Tekst se takođe bavi pravom na kulturnu baštinu (član 4), koje on izražava kao jednu dimenziju prava na učestvovanje u kulturnom životu zajednice (član 1) i prava na obrazovanje (Preamble, stav 4, navodeći član 27. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i čl. 13. i 15. Međunarodnog

pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima). Time se izbegava svako pozivanje na kulture i baštinu kao na konkretne entitete.

3. U tekstu se razvija ideja o „zajedničkoj baštini Evrope“ (član 3), gde je kulturna baština koju dele Evropljani u interakciji sa dogovorenim demokratskim, političkim i društvenim idealima Evrope kako bi se generisala ideja zajedničke evropske odgovornosti prema kulturnoj baštini. To odgovara posebnom karakteru evropske baštine, koji proizilazi iz njene dubine i bogatog istorijskog raslojavanja, raznolikosti regionalnih zajedničkih kulturnih fenomena, proizvoda interakcije različitih kultura tokom vekova.

4. Ovako definisana, evropska kulturna baština je primarni resurs za demokratsko angažovanje u podršci kulturne različitosti i održivog razvoja; po istom principu, ona je izvor prosperiteta i jedinstva za različite zajednice prisutne u Evropi. Kulturna baština Evrope se u ovoj Konvenciji tretira kao „kulturni kapital“ iz koga, kroz ulaganje ljudske domišljatosti i napora, potiču bogate i raznovrsne kulture moderne Evrope. Očuvanje ovog kulturnog kapitala od suštinskog je značaja, kako zbog njegove suštinske vrednosti tako i zbog njegovog potencijala kao investicije iz koje se može generisati budući razvoj - kulturni, društveni i ekonomski.

5. Konvencija je u skladu sa novim trendovima koji naglašavaju sve veći značaj kulturnih vrednosti u okruženju, teritorijalni identitet, karakter predela i ekološke dimenzije kulturne baštine. Ova specifičnost je ono što jasno razlikuje Konvenciju od prethodnih međunarodnih instrumenata Saveta Evrope i od onih koje je pokrenuo Unesco. On pruža osnovu za koncept „kulturne sredine“.

6. Ideja zajedničke baštine Evrope omogućava pristup pojmu „zajednice baštine“, jer ne može biti kulturnog života bez zajednice (član 27. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima). Zajednica baštine se ovde definiše kao promenljiva geometrija (član 2b), čime se izbegava pozivanje na etničku pripadnost ili druge krute zajednice. „Zajednice baštine“ stoga ovde predstavljaju veoma različit koncept od „javnosti baštine“, što je termin koji se ponekad koristi da obuhvati sve stručnjake angažovane u aktivnostima vezanim za baštinu. Ova Konvencija se usredsređuje na koristi od razvijanja saradnje između različitih zajednica baštine koje se javljaju u Evropi.

7. To je oblast koja, više nego bilo koja druga, zahteva međunarodnu i transnacionalnu saradnju koja bi okupila zajednicu naroda predstavljenih u Savetu Evrope. Sledstveno tome, Konvencija se razlikuje od rada Uneska

- u pogledu kulturne različitosti: ovu oblast je proširila Univerzalna deklaracija Uneska o kulturnoj različitosti (2001). Ova Konvencija, iako priznaje važnu sinergiju između kulturne baštine i kulturne raznolikosti, pre svega se usredsređuje na to kako kulturna baština može održivo da se

koristi za stvaranje ekonomskih i socijalnih uslova koji pogoduju opstanku različitih zajednica. Očuvanje kulturne raznolikosti uprkos globalizaciji cilj je međunarodnih npora;

- u pogledu materijalnih elemenata baštine: Uneskov rad na globalnom nivou nastavlja se po principu sektorskog pristupa, uspostavljanjem liste dobara velike vrednosti koja se smatraju svetskom baštinom, dok se ova Konvencija bavi kulturnim baštinama kao konglomeratima;

- u pogledu nematerijalnih aspekata kulturne baštine, pri čemu se ova Konvencija prvenstveno usmerava na pripisane vrednosti umesto na materijalne ili nematerijalne elemente koji zajedno čine baštine, usvajajući tako pristup koji se razlikuje od Konvencije Uneska o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (2003).

To je konvencija koja, ne isključujući izuzetnu baštinu, naročito obuhvata opštu baštinu svih ljudi.

C. Karakter Konvencije

Okvirna konvencija se smatra najprikladnjom vrstom instrumenta za razvoj političkog okvira za novu eru.

Okvirljnim konvencijama definišu se široki ciljevi i identifikuju oblasti za delovanje, kao i pravci u kojima su Strane saglasne da napreduju. Ovakvi instrumenti mogu identifikovati generičke aktivnosti, ali, za razliku od običnih konvencija, ne stvaraju obaveze za konkretne radnje. Često će postojati alternativni načini za postizanje ciljeva, a Strane imaju slobodu da izaberu put koji najviše odgovara njihovim nacionalnim tradicijama prava, politike i prakse, uvek uzimajući u obzir potrebu da se obezbedi da njihovi pristupi budu u skladu sa pristupima susednih Država i drugih Strana.

Okvirljnom konvencijom identifikuju se pravac i odredište ambicioznog evropskog puta, ali ona nije detaljna mapa puta niti kalendar. Konvencija predstavlja nov način posmatranja evropske kulturne baštine. Dok su se prethodni instrumenti usredsređivali na potrebu da se sačuva ta baština i na to *kako* je treba zaštititi, ovaj instrument identificuje niz načina korišćenja kulturne baštine i usredsređuje se na to *zašto* bi trebalo da joj bude pripisana vrednost.

D. Detaljan komentar na tekst Konvencije

Uvod

U uvodu su ukratko izložene teme i kontekst Konvencije.

Pozivajući se na osnivačke ideje i načela Saveta Evrope, Konvencija eksplisira potencijal kulturne baštine da doprinosi širim ciljevima Saveta Evrope.

U drugom stavu definiše se potreba da se razmotre ljudske vrednosti i funkcije kulturne baštine i, štaviše, potreba da se definiše sama kulturna baština, kao odgovor na velike promene u društvu.

Treći stav, u kome se ističu vrednosti kulturne baštine kao činioца održivog razvoja, služi kao podsetnik da je poštovanje različitosti i identiteta inherentno konceptu održivog razvoja.

U četvrtom pasusu uvodi se ključna ideja: pravo na kulturnu baštinu. Izvođenje i posledice tog prava u velikoj meri predstavljaju osnovu za inovativni sadržaj ove Konvencije.

U petom stavu navodi se da kulturna baština, shvaćena kao opšte dobro, opravdava najšire moguće demokratsko učestvovanje, kao i ostvarivanje kulturnog državljanstva.

U šestom stavu naglašava se važnost obrazovanja u kojem kulturna baština može da se upotrebi kao faktor mira, u interpersonalnom i interkulturnom dijalogu i promovisanjem međusobnog razumevanja i sprečavanja sukoba.

Preposlednji stav ograničava se na navođenje instrumenata koji su blisko povezani sa predmetom ove Konvencije. Ali kako se ciljevi ove Konvencije u smislu širenja i intenziviranja uloge kulturne baštine u svim aspektima života budu postepeno ostvarivali, postajaće sve relevantniji mnogo veći broj instrumenata, u mnogim različitim oblastima. Ova Konvencija ne zamenjuje prethodne instrumente, ali omogućava širi društveni kontekst za njihove odredbe.

Završnim stavom afirmiše se potreba za zajedničkim delovanjem kako bi se osiguralo postizanje ciljeva Konvencije u celoj Evropi. Biće aktivirani mehanizmi naknadnog praćenja kako bi se osiguralo da se primenom odredaba ove Konvencije uspostavi veza između ljudskih prava i vrednosti baštine u evropskom društvu.

Odeljak I - Ciljevi, definicije i načela

Član 1 - Ciljevi Konvencije

U članu 1. sažeto su dati ciljevi Konvencije u tri tvrdnje, uključujući:

- a. postojanje prava koja se odnose na kulturnu baštinu, izvedenih kao neminovna posledica međunarodno priznatog prava na učešće u kulturnom

životu,

- b. činjenica da pravo na kulturnu baštinu stvara neizbežne odgovornosti prema toj baštini,
- c. činjenica da je krajnji cilj očuvanja kulturne baštine i njeno održivo korišćenje razvoj demokratskijeg ljudskog društva i poboljšanje kvaliteta života za sve.

Ova načela leže u osnovi ostatka Konvencije.

U završnom stavu (član 1d) ističe se posebno gledište ove Konvencije, koje se mora imati na umu pri njenom sprovođenju.

Postojeći instrumenti koji se odnose na kulturnu baštinu tretirali su dobra kulturne baštine, kako materijalna tako i nematerijalna, kao nešto što treba da se sačuva radi samih tih bogatstava jer ona poseduju suštinsku ili naučnu vrednost, ili zato što doprinose kulturnoj raznovrsnosti. Ova Konvencija se oslanja na to stajalište, zauzevši stav da se vrednost kulturne baštine može meriti i efikasnošću njenog doprinosa životu svih u Evropi.

Posledica ovog stanovišta jeste to što se napor da se baština očuva i ceni ne smiju smatrati aktivnošću koja je na marginama modernog života, već suštinskim delovanjem kako bi se održala i razvila dobra koja su od vitalnog značaja za kvalitet svakodnevnog života i budući napredak. U širem filozofskom smislu, temelj ove Konvencije jeste to što funkcionalno viđenje kulturne baštine može i mora dopuniti estetski i naučni stav, pod uslovom da predložene upotrebe uvek budu u skladu sa principima održivosti.

Član 2 - Definicije

Data definicija „kulturne baštine“ je najšire predložena definicija u bilo kom međunarodnom instrumentu do sada. U njoj se posebna pažnja posvećuje interaktivnoj prirodi kulturne baštine, priznajući da se ona definiše i redefiniše ljudskom aktivnošću i da se ne sme doživeti kao nešto statično ili nepromenljivo.

Ova definicija skreće posebnu pažnju na ekološku dimenziju, priznajući nerazdvojivost ljudskih i prirodnih uticaja na pejzaže, kao i nasledni kontekst kulturnog okruženja. Ona zato prevazilazi pojam „istorijskog okruženja“, koji se uglavnom bavi opipljivim aspektima nasleđene životne sredine.

Važno je imati u vidu pozivanje na vlasništvo: činjenica da se neki predmet smatra kulturnom baštinom jedne ili više zajednica ili interesnih grupa ne negira privatni vlasnički status. Međutim, ograničenja u ostvarivanju privatnih prava mogu biti opravdana u javnom interesu, srazmerno vrednosti koja se pripisuje određenim predmetima. (V. članove 4c i 5a.)

Koncept zajednice baštine tretira se kao samodefinišući: vrednujući i želeći da dalje

prenese određene aspekte kulturne baštine, u interakciji sa drugima, pojedinac postaje deo zajednice. Zajednica baštine se tako definiše kao promenljiva geometrije bez upućivanja na etničku pripadnost ili druge krute zajednice. Takva zajednica može imati geografsku utemeljenost povezana sa jezikom ili religijom, ili čak zajedničke humanističke vrednosti ili prethodne istorijske veze. Ali ona isto tako može nastati iz zajedničkog interesa druge vrste. Interes za, na primer, arheologiju, može stvoriti „arheološku zajednicu“ čiji su pripadnici isključivo povezani kulturnom baštinom koja predstavlja fokus njihovih aktivnosti.

Ova definicija ne zahteva delovanje. Neko može biti član zajednice baštine jednostavno vrednujući kulturnu baštinu ili time što želi da je prenese drugima. Pojedinačna nesposobnost može sprečiti delovanje, pa čak i fizički kontakt sa datom kulturnom baštinom ne poništavajući pravo pojedinca da se identificuje sa tom zajednicom.

Član 3 – Zajednička baština Evrope

Bavljenje kulturnim nasleđem Evrope u širem društvenom kontekstu, kao cilj Konvencije, izražen je uvođenjem ideje o „zajedničkoj baštini Evrope“, sastavljenoj od dva neodvojiva elementa:

- ^s - *kulturne baštine*, koja predstavlja resurs i izvor kolektivnog pamćenja ljudi u Evropi, i;
- zajedničke *intelektualne* baštine dogovorenog skupa društvenih vrednosti, ukorenjenih u istoriji, koji čine „evropski ideal“ u smislu kako društvo treba da funkcioniše.

Interakcija ovih dvaju elemenata zasnovana na uzajamnom podržavanju predstavlja objedinjujuću temu Konvencije, koja razvija važne principe Deklaracije o interkulturnom dijalogu i sprečavanju sukoba (Opatijska deklaracija), principe poštovanja i fer postupanja za „kulturne identitete i prakse i izraz odgovarajućih oblika baštine, pod uslovom da su u skladu sa principima koje podržava Savet Evrope“.

Kulturna baština pruža podsetnike o često problematičnoj istoriji Evrope, tokom koje su izvučene pouke u smislu postojećeg konsenzusa o vrednostima u društvu. Te vrednosti, s druge strane, dovode do sporazuma o postojanju zajedničke odgovornosti za elemente kulturne baštine. Ova evropska perspektiva dolazi naročito do izražaja u pogledu kulturne baštine koja ne može elegantno da se smesti unutar modernih političkih granica.

Član 4 - Prava i obaveze koje se odnose na kulturnu baštinu

Član 4. se bavi pravima i odgovornostima pojedinaca u pogledu kulturne baštine.

A. Pravo na kulturnu baštinu je predstavljeno kao sposobnost angažovanja na baštini, doprinošenja njenom obogaćivanju ili dodavanja baštini, kao i da se ima korist od aktivnosti povezanih s njom. Iako u Konvenciji nije

eksplisitno navedeno, mora se shvatiti da pravo da se učestvuje takođe uključuje pravo da se ne učestvuje. Ali neučešće mora biti rezultat izbora, a ne da ga diktiraju ekonomski, socijalne i političke okolnosti.

b. Odgovornost da se što više poštuju baštine drugih isto kao i sopstvena baština upućuje na to kako, kroz interakciju, različite kulturne baštine mogu da se udruže i formiraju zajedničku baštinu.

c. Klauzula o odobravanju ograničenja ostvarivanja prava i odgovarajućih sloboda jasno se oslanja u pogledu svog tumačenja na duh i aranžmane Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Pitanja javnog interesa (videti član 5a), kao na primer zaštita važnih elemenata kulturne baštine, moraju uvek biti u ravnoteži sa potrebom da se zaštite individualna svojinska prava.

Član 5 – Zakon i politike kulturne baštine

Član 5. se odnosi na preuzete političke obaveze koje su potrebne da bi se dozvilo i garantovalo ostvarivanje prava na baštinu. Postoji izvesna logika u redosledu pasusa koji teče od priznavanja javnog interesa svojstvenog elementima kulturne baštine, preko procesa identifikacije i razumevanja, što dovodi do politike integracije poštovanja kulturne baštine u svim dimenzijama razvoja, uz učešće svih.

a. Važno je da se postave granice javnog interesa, priznajući da on može biti u sukobu sa privatnim interesima. Načelo proporcionalnosti mora da se primeni jer se sve može zaštititi. Na Stranama leži odgovornost da definišu kriterijume za javni interes i da ih pretoče u obim i stepen zaštitnih mera koje smatraju neophodnim.

b. U ovom stavu razvija se složena ideja „valorizacije“^(*), pri čemu se integriše lanac delovanja u javnom interesu: identifikacija, proučavanje, tumačenje, zaštita, očuvanje i prezentacija. Ideja o „valorizaciji“ je, kao i sama kulturna baština, multidimenzionalna: To podrazumeva „davanje vrednosti“ etičkoj, kulturnoj, ekološkoj, ekonomskoj, socijalnoj i političkoj dimenziji baštine. Kao resurs za lični razvoj i razvoj zajednice, kulturna baština je bogatstvo koje zahteva očuvanje, te se stoga njena valorizacija može smatrati jednim faktorom razvoja.

c. Kao što je naglašeno u članu 6c, Okvirna konvencija ne nameće neposredno primenljive obaveze, već poziva Strane da usvoje odgovarajuće mere ako postojeći aranžmani nisu dovoljni.

d. Uvažava se da učešće u aktivnostima vezanim za kulturnu baštinu cveta u atmosferi ekonomskog blagostanja i poverenja. Učešće može, štaviše,

delovati kao pokazatelj zdravlja društva.

e. Iako se ova Konvencija ne bavi prevashodno zaštitom, uviđa se da je zaštita kulturne baštine neophodna da bi ona moglo da igra mnoge uloge koje se od nje očekuju.

f. Pri donošenju odluka o tome kako se odnositi prema kulturnoj baštini, Strane bi trebalo da omoguće ravnopravnost u procesu razmatranja za sve elemente svih kulturnih baština u svojoj nadležnosti, bez proizvoljne diskriminacije. Na primer, može nastati takva situacija u kojoj jedna država, iz istorijskih ili nekih drugih razloga, kontroliše kulturnu baštinu čiji značaj priznaju zajednice ili države van njenih vlastitih granica. Zahtev je da se prema takvoj baštini odnosi sa isto toliko pažnje kao i prema baštini koja se smatra nacionalnim interesom države „domaćina“. Konvencija ne propisuje mehanizme, ali se osnovano može očekivati da bi najpogodnije rešenje mogli biti bilateralni ili multilateralni razgovori između neposredno uključenih država.

g. Konačno, same politike moraju da integrišu različite dimenzije kako bi se omogućilo da se baštine koriste kao faktori integrisanog razvoja.

Član 6 – Dejstvo Konvencije

Član 6. je poslednji dispozitiv kojim se utvrđuju osnovne premise.

a. Odredbe ovog instrumenta treba da se tumače u skladu sa ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Univerzalna deklaracija Ujedinjenih nacija citira se pre Evropske konvencije s obzirom na činjenicu da se u ovoj Okvirnoj konvenciji posebno razvija član 27. Deklaracije, za koji nema tačno odgovarajućeg člana bilo u Evropskoj konvenciji ili u Socijalnoj povelji.

b. Drugo pravilo tumačenja je pravilo „ne štetiti“. Nijednom odredbom ove Konvencije ne poništava se neka odredba iz nekog drugog nacionalnog ili međunarodnog instrumenta gde se (a) odredbe odnose na isti poseban aspekt kulturne baštine i (b) odredba drugog instrumenta je povoljnija za kulturnu baštinu nego odredba ove Konvencije. U slučaju sumnje o tome šta je „povoljnije“, izbor bi trebalo da bude zasnovan na pitanju šta je verovatnije da podstiče ciljeve ove Konvencije. Ovo pravilo omogućava nekoj Strani da zadrži, ili da kreira, zakone koji prevazilaze ovu Konvenciju, ili omogućava da bude stvoren neki novi instrument koji treba da se bavi nekim aspektom koji je obrađen ukratko u ovoj Konvenciji, ali za koji se ocenjuje da će u budućnosti zahtevati rigorozniju definiciju i jače formulisan sporazum.

c. Smatralo se preporučljivim, radi potpune jasnoće, da se naglasi da ova Konvencija ne stvara nikakva izvršna prava u pogledu predmeta kojima se bavi. Prava takve prirode mogu se oblikovati samo zakonodavnim delovanjem.

Odeljak II - Doprinos kulturne baštine društvu i ljudskom razvoju

U članovima iz odeljka II sukcesivno se istražuju različite dimenzije razvoja na koje utiče potreba da se uzme u obzir pravo na kulturnu baštinu.

Član 7 – Kulturna baština i dijalog

Član 7. se bavi dijalogom i odnosima između pojedinaca i zajednica. U njemu se postavljaju četiri obaveze osmišljene kako bi obezbedile da kulturna baština igra pozitivnu ulogu u promovisanju međusobnog razumevanja i tolerancije među mnogobrojnim zajednicama u Evropi.

a. Valorizacija kulturne baštine kroz interkulturni dijalog zahteva stalno istraživanje i raspravu, koji naročito treba da uzmu u obzir neslaganja koja se javljaju tokom tumačenja, na primer, kada neka drevna lokacija predstavlja sveto mesto za više od jedne religije. Istorija Evrope izbrzzana je ožiljcima od sukoba koje su izazvala ili pojačala netačna predstavljanja vrednosti, verovanja i prakse različitih zajednica.

b. Neslaganja su dragocena za demokratsku raspravu, a njihovo pomirenje ima za cilj da na pravičan način uzme u obzir sva zastupljena znanja i mišljenja. Proces pomirenja mora dati ulogu svim zainteresovanim akterima i koristiti različita stručna znanja, uključujući, ako je potrebno, i ona na međunarodnom nivou.

c. Konflikti često nastaju kada jedna strana ne razume vrednosti koje druga strana pripisuje njenoj baštini. Zato ovaj član obavezuje Strane da rade na tome da steknu znanje o kulturnoj baštini svih kulturnih zajednica i da ga primenjuju u te svrhe.

d. Razvoj razumevanja kulturnih baština nije moguć osim ako ne postoje politike kojima se obezbeđuje njegova integracija u procese obrazovanja i obuke.

Član 8 - Životna sredina, baština i kvalitet života

Član 8. se bavi aspektima životne sredine vezanim za kulturnu baštinu, kao neophodnim resursom za teritorijalnu koheziju i kvalitet života.

a. Teritorijalna kohezija podrazumeva stalnu zajedničku aktivnost kako bi se

integrисale različite dimenzije, uključujući ekološku, kulturnu, ekonomsku i društvenu: valorizacija kulturnih baština je faktor koherentnosti, u toj meri da različiti aspekti valorizacije (videti član 5. u gornjem tekstu) povezuju u jedinstvenu strategiju razvoja različite međusobne odnose kulturne baštine i teritorije.

b. Kohezija definisana u prethodnom stavu mogla bi se tumačiti restriktivno i monokulturalno. Naprotiv, važno je teritorije posmatrati kao mesta susretanja kultura, kako u geografskom tako i u istorijskom smislu.

c. Teritorija je takođe, i iznad svega, mesto susretanja za sve aktere u društvu. Potreba da se u zajednici ispoljava odgovornost omogućava da se uspostave veze između pojedinaca u punoj raznolikosti njihovih znanja, iskustava, interesovanja i pozicija u društvu. U ovom stavu, kao i u prethodnom, kulturnoj baštini se pridaje vrednost kao faktoru inkluzivnosti.

d. Kontinuitet treba da bude zajemčen, ne sistematskom reprodukcijom istih predmeta i običaja, već procesom u kojem se stremi kvalitetu, ako ne povezivanjem savremenog stvaralaštva sa postojećom baštinom, onda barem obezbeđujući da ne postoji štetna dihotomija između toga dvoga i da, na primer, današnja arhitektura poštuje vrednosti svog konteksta i kulturnog okruženja. Ovde je ključni koncept to da današnje kreacije, zajedno sa sredinom u koju se ugrađuju, čine kulturnu baštinu sutrašnjice.

Član 9 - Održivo korišćenje kulturne baštine

U članu 9. prethodno razmotrene dimenzije objedinjuju se u održivom upravljanju samom kulturnom baštinom.

a. Integritet o kome se ovde govori ne može se svesti na statičnu perspektivu. To podrazumeva tumačenje, poštovanje i, gde je to moguće, dodavanje težine složenim i višedimenzionalnim vrednostima koje čine identitet i autentičnost baštine, uključujući i vrednosti koje su sporne.

b. Valorizacija je složen proces koji mora da sadrži kontinuirano istraživanje, raspravu, informisanje i obuku.

c/d. Znanja i veštine predstavljaju tradiciju, plod dubokog razumevanja tradicionalnih materijala, životne sredine i ljudskih potreba. Veze između takvog znanja, tehnika i prakse treba održavati i razvijati što je više moguće.

e. Država ima značajnu ulogu – kako kroz obuku tako i kao kupac robe i usluga - na nivou utvrđivanja metodologija i u kontroli kvaliteta. Odgovornost za sisteme kvalifikovanja i profesionalnu akreditaciju može se ostvarivati preko

agencija kao što su profesionalna udruženja ili privatna tela: uloga države je da obezbedi da kontrola kvaliteta doprinose ostvarivanju ciljeva ove Konvencije.

Član 10 – Kulturna baština i ekonomска aktivnost

U članu 10. uspostavlja se kontinuitet između različitih dimenzija kulturne baštine i njenih ekonomskih aspekata, koji odgovaraju višedimenzionalnosti koncepta „vrednosti“.

- a. Prva preuzeta obaveza odgovara pravu na informisanje: valjano razumevanje celokupne kulturne baštine nekog regiona od strane svih aktera u njegovom razvoju potrebno je za održivu privrednu aktivnost, jer samo to omogućava da puna raznolikost prisutnih resursa bude uzeta u obzir i da obezbedi najšire učešće.
- b. Puno korišćenje kulturne baštine predstavlja bitan činilac u uspostavljanju privlačnosti regiona (privrženost stanovnika svojoj zemlji i sposobnost da se privuku turisti i nova preduzeća). Ali ekonomski koristi ne sme da ugrozi sama dobra baštine.
- c. Kulturna baština, po definiciji, poseduje vrednost koja prevazilazi njenu korisnost u određenom vremenu i za određenu svrhu i stoga zaslužuje zaštitu i šire priznanje svoje vrednosti, uz poštovanje prava različitih zajednica, a posebno budućih generacija.

Odeljak III - Zajednička odgovornost za kulturnu baštinu i učešće javnosti

U članovima 11-14 postavlja se pitanje potrebe za angažovanjem svih članova društva u racionalnom demokratskom upravljanju po svim pitanjima vezanim za kulturnu baštinu. Pri tome se vlade Strana i njihovih regiona smatraju liderima u partnerskom procesu.

Član 11 – Organizovanje javnih obaveza vezanih za kulturnu baštinu

U članu 11. utvrđuje se duh u kome će Strane ostvarivati svoju odgovornost kao vodeći inicijatori nacionalnih odluka u pogledu kulturne baštine.

- a. Potrebno je razumeti da integracija obuhvata prostor između različitih nivoa javnih vlasti (lokalnih, regionalnih, nacionalnih), uključujući i prekograničnu saradnju, kao i prostor između različitih političkih sektora i domena.
- b. Iako je dobra volja često prisutna, potrebno je ukloniti mnogobrojne praktične prepreke zajedničkom delovanju. Tu naročito mogu da spadaju

zakonska ograničenja vezana za vrste partnerstava, neodgovarajuće poreske odredbe ili nedostatak uzajamnog priznavanja kvalifikacija između profesija. Odатле logično sledi da bi, kao prvi korak, bilo potrebno da svaka Strana nastavi sa sistematskom procenom trenutne pozicije.

- c. Javne vlasti ne moraju da preuzmu sve obaveze vezane za kulturnu baštinu u ime javnosti, ali bi trebalo da sebe vide kao lidera u partnerstvu.
- d. Treća portoroška deklaracija (2001) skrenula je pažnju na ogroman potencijal spremnog i sposobnog dobrovoljnog napora koji postoji u Evropi, a koji bi trebalo da se mobilise, izbegavajući pri tom prenošenje obaveza koje normalno pripadaju državi.
- e. Nevladine organizacije (NVO) koje promovišu zaštitu kulturne baštine (i ispunjavaju sve uslove u skladu sa nacionalnim zakonima) mogu obezbediti efikasan način garantovanja da će interesi kulturne baštine biti zastupljeni u upravnom ili sudskom postupku. Da bi to postigle, one moraju imati pravo da učestvuju (pravni pojam „locus standi“). U člancima 2 (5) i 9 (2) Arhuske konvencije - konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima životne sredine (1998) – NVO-ima se daje slično pravo u pogledu pitanja vezanih za životnu sredinu.

Član 12 - Pristup kulturnoj baštini i demokratsko učešće

Član 12. se bavi time što je potrebno da Strane podstaknu javni i demokratski pristup kulturnoj baštini.

- a. U ovom stavu se naglašavaju značaj učešća javnosti u procesu procene kulturne baštine i značaj otvorene rasprave u određivanju nacionalnih prioriteta za kulturnu baštinu i za njeno održivo korišćenje.
- b. To je podsetnik da je potrebno zatražiti i razmotriti sve stavove pre donošenja odluka. Njime se od Strana ne zahteva da izvršavaju želje svih, već samo to da ih nepristrasno saslušaju pri određivanju prioriteta za delovanje i odlučivanje.
- c. Još jednom, dobrovoljne organizacije mogu biti veoma korisne, na primer time što će ponuditi alternativna gledišta koje marginalizovane grupe mogu videti kao manje autoritarne od zvaničnih stavova.
- d. Da bi se razmotrila gledišta svih, možda će biti neophodno da se neke grupe ohrabre da razmotre i razviju sopstvene stavove. To može zahtevati posebne napore kako bi se osiguralo da određene grupe koje se inače mogu osećati isključenima iz kulturne baštine imaju priliku da učestvuju u

demokratskom procesu.

Član 13 – Kulturna baština i znanje

Član 13. se odnosi na oblast kontakta između kulturne baštine i sektora obrazovanja i obuke. U njemu se namerno ne daje iscrpan spisak relevantnih oblasti obrazovanja i istraživanja. Potreba za elementom kulturne baštine sama je po sebi očigledna u umetnosti, arhitekturi, arheologiji,

građevinarstvu, proučavanju zaštite životne sredine, socijalnim i političkim studijama, prostornom i ekonomskom planiranju, turizmu i dokolici, ali idealno bi bilo da se građa kulturne baštine inkorporira čak i u kurseve na kojima se možda ne bi mogla očekivati: na primer, podučavanje jezika moglo bi koristiti scenarije koji potiču iz ove oblasti, kao što bi to moglo da čini i pravno obrazovanje. Možda je od svega najvažnija potreba da se razvijaju veze između kurseva u različitim oblastima proučavanja, čime bi se izbegao segmentirani pristup.

Član 14 – Kulturna baština i informaciono društvo

U članu 14. ispituje se odnos između ubrzanog razvoja digitalnih tehnologija i dva cilja Konvencije: dostupnosti (uključujući i demokratski angažman) i ekonomskog napretka. Pristupi kojima treba davati prednost jesu oni koji će težiti da unaprede evropsku dimenziju.

- a. Posebno zabrinjava tendencija da digitalna tehnologija napreduje u nekoliko glavnih jezika. Čak i ako su višejezični operativni sistemi ponekad nedostupni, u najmanju ruku prioritet treba dati sveobuhvatnim tezaurusima i drugim metodama da se obezbedi da pragmatične prednosti standardizacije ne ugrožavaju bogatstvo ljudske raznolikosti.
- b. Ogroman napredak se postiže u Evropi u korišćenju digitalne tehnologije za dobrobit kulturne baštine, posebno u pogledu bržeg pristupa baštini. Kako se ograničeni resursi ne bi rasipali, važno je da se razmenjuju iskustva i razvijaju zajedničke metode rada kojima se izbegava ponovljeno rešavanje istih praktičnih problema.
- c. Digitalni pristupi imaju veliki obrazovni potencijal, ali to je u izvesnoj mjeri ograničeno potrebom da se traži pravedan kompromis između želje za najvećim mogućim slobodnim pristupom i potrebe da se dà pravična nagrada onima koji kreiraju ili poseduju digitalne materijale. To je opšti problem, koji nije ograničen na oblast kulturne baštine, i verovatno će se rešavati na međunarodnom nivou kako razmena informacija bude ubrzano rasla.

d. Mnoge kulturne aktivnosti već se odvijaju u digitalnom okruženju, proizvodeći materijale koji čine dodatak kulturnoj baštini. Osim takvog „digitalno rođenog“ materijala, mnoga bogatstva fizičke kulturne baštine se prevode u digitalne kopije. Postoji potreba da se osigura da primarni resurs – „original“ – ne bude zanemaren usled uzbudjenja zbog prelaska na „virtuelno“. Ova potreba postoji isto toliko u vezi sa „digitalno rođenim“ materijalom kao i kod već postojećeg materijala: već sada postoji tendencija da nova tehnologija čini stariju građu nepristupačnom bez skupog prevodenja.

Deo IV – Monitoring i saradnja

U ovom odeljku izloženo je kako se od Strana očekuje da saraduju na ostvarivanju ciljeva Konvencije, pri čemu se naglasak posebno stavlja na praćenje napretka kao izvora prioriteta za zajedničko delovanje.

Član 15 - Obaveze Strana

Član 16 - Mehanizam monitoringa

Članovima 15. i 16. određuju se odgovornosti Strana odnosno Saveta Evrope u stvaranju, održavanju i korišćenju sistema monitoringa koji može da usmerava buduće delovanje.

Široko definisane ciljeve Okvirne konvencije biće, po svojoj prirodi, teže pratiti nego ciljeve užih, konkretnijih konvencija. Može se očekivati da će kvalitativni monitoring na osnovu dogovorenih pokazatelja biti korisniji, a da će jednostavno prikupljanje činjenica iz svake zemlje o broju zaštićenih ili konzerviranih predmeta baštine biti od manje važnosti.

Važan je rani dogovor o konkretnim mehanizmima monitoringa, i predviđeno je da će polazišta biti postojeći sistemi HEREIN (Mreža evropske baštine) i Zbirka (COM-PENDIUM) kulturnih politika, koja će biti prilagođena za potrebe efikasnijeg monitoringa konvencija Saveta Evrope. Monitoring treba posmatrati pre svega kao temelj dinamičnog procesa za razmenu i razvoj dobre prakse, a ne kao opterećujuću obavezu.

Da bi iskoristila moderne tehnike upravljanja informacijama i postigla operativnu efikasnost, Konvencija usvaja drugačiji pristup od onog koji se primenjivao na prethodne konvencije. Umesto da od Strana zahteva da podnose redovne izveštaje, Konvencija to zamenjuje zahtevom za unošenje podataka u zajednički informacioni sistem, kojim će upravljati Savet Evrope, uz savetovanje relevantnog koordinacionog odbora.

Takav pristup ima za cilj da Stranama dozvoli da doprinose, proširuju i menjaju informacije o svojoj vlastitoj nacionalnoj situaciji mnogo fleksibilnije, bez potrebe da se prijavljuju formalni izveštaji o svakom aspektu istovremeno. To, s druge strane, treba da obezbedi veću verovatnoću da će podaci u sistemu biti ažurirani, čime se Stranama i Savetu Evrope omogućava da zadrže pregled stanja implementacije.

Podaci iz sistema će se koristiti kad god je potrebno da se daju sintetički izveštaji ili materijali za analizu, bilo u celom rasponu Konvencije ili prilikom bavljenja konkretnim aspektima. To će biti osnov za obavljanje „posmatračke funkcije“, koja se razvija kao odgovor na potrebe Strana.

Članom 16. takođe se predviđa mogućnost traženja mišljenja odbora za monitoring o pravnom tumačenju i vršenja procene praktičnosti implementacije. Inicijativa za takve zahteve dolazile bi od Strana.

Član 17 - Saradnja u daljnim aktivnostima

Bez daljnih i naknadnih aktivnosti, neće biti mnogo svrhe od monitoringa, a u članu 17. se zahteva da rezultati monitoringa i analiza budu upotrebljeni kako bi se dao prioritet zajedničkim aktivnostima čija je svrha da dovedu do ostvarenja ciljeva Konvencije. Povezanost naknadnih aktivnosti i procesa monitoringa je važna jer će pomoći da se izbegne skretanje dragocenih resursa na aktivnosti koje, iako same po sebi interesantne, ne mogu, ukupno gledano, biti visokoprioritetne. Dodatni izvor nadahnuća za aktivnosti biće u opštim programima tehničke saradnje, koje će, prema potrebi, razvijati članice Saveta Evrope, na osnovu zajedničkog dogovora, usredsređujući se na određene geografske oblasti.

Na kraju, treba napomenuti da se prioritet daje aktivnostima koje podržavaju evropsku dimenziju.

Odeljak V - Završne odredbe

Konvencija se završava članovima 18-23, koji obuhvataju uobičajene procedure za sve konvencije: potpisivanje, stupanje na snagu, pristupanje, teritorijalnu primenu, otakaz, izmene i dopune i obaveštenja.

Član 20. zahteva objašnjenje. Normalno je da se Stranama dozvoli da odrede koji će delovi teritorije pod njihovom nadležnošću podlagati odredbama Konvencije. Svrha ove odredbe nije da dozvoli Stranama da isključe glavne delove svojih teritorija. Umetno toga, ona uvažava istorijski i pravni status određenih teritorija pod nadležnošću država Strane koje imaju zasebno pravo da prihvate ili odbiju konvencije koje utiču na njihove unutrašnje poslove. Ovim članom takođe se omogućava svakoj Strani da naknadno prilagođava teritorijalnu primenu Konvencije.

(*) Ovde je neophodna napomena o poteškoći u vezi sa podudarnošću engleske i francuske verzije teksta. U članovima 5. i 10. na francuskom je korišćeno „valorisier“ . Na engleskom, „valorise“ ima mnogo uže značenje , tako da je „valoriser“ prevedeno kao „dati vrednost“ (član 5) i “u potpunosti iskoristiti” (član 10).

*Qendisje,
Embroiderer,
Vezilja,*

*Photo: PCDK Project team
Foto: Ekipi i projektit PDKK
Foto: Tim projekta PKRK*

In accordance with the **Capacity Development Component** of the EU/CoE Joint Project: "Support to the Promotion of Cultural Diversity ", this booklet is published in three languages : English, Albanian and Serbian.

The aim of the booklet is to contribute to the consideration of the Faro Convention's new approaches to cultural heritage, fostering human development and the quality of life of different "cultural communities" and establishing a system for "sharing of the responsibilities" for its management.

Në pajtim me **Komponenten për Zhvillim të Kapaciteteve** të Projektit të Përbashkët të BE-së/KIE-së "Përkrahje për Promovimin e Diversitetit Kulturor " (PPDK), kjo broshurë botohet në tri gjuhë: anglisht, shqip dhe serbisht.

Qëllimi i broshurës është t'i kontribuojë marrjes parasysh të qasjeve të reja të Konventës së Faro-s ndaj trashëgimisë kulturore, nxitjes së zhvillimit njerëzor dhe cilësisë së jetës së "komuniteteve të ndryshme kulturore" dhe krijimit të një sistemi për "ndarjen e përgjegjësive" për menaxhimin e saj.

U okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Saveta Evrope „Podrška promociji kulturne raznolikosti“ i **Komponente razvoja institucionalnog kapaciteta** ova brošura je publikovana na tri jezika: engleskom, albanskom i srpskom.

Cilj brošure je da doprinese razmatranju novih pristupa u vezi kulturnog nasledja kroz Faro konvenciju, podsticanjem ljudskog razvoja i kvaliteta života različitim "kulturnih zajednica" i uspostavljanje sistema "podele odgovornosti" u upravljanju istog.